

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MELCHIOR WATHELET
prednesené 13. septembra 2016¹

Vec C-104/16 P

**Rada Európskej únie
proti**

**Front populaire pour la libération de la saguia-el-hamra et du rio de oro [Ľudový front za
oslobodenie Saguia-el-Hamra a Rio de Oro] (Front Polisario)**

„Odvolanie — Dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom —
Vzájomná liberalizácia v oblasti poľnohospodárskych výrobkov, spracovaných poľnohospodárskych
výrobkov, rýb a výrobkov rybného hospodárstva“

Obsah

I –	Úvod	4
II –	Okolnosti predchádzajúce sporu	4
III –	Žaloba podaná na Všeobecnom súde a napadnutý rozsudok	6
IV –	Konanie na Súdnom dvore	8
V –	O prípustnosti odvolania	9
	A – Argumentácia účastníkov konania	9
	B – Posúdenie	9
VI –	O dôvodnosti odvolania	10
	A – V prvom rade	10
	1. O prvej časti druhého odvolacieho dôvodu v rozsahu, v akom sa týka uplatňovania dohody o liberalizácii na Západnú Saharu	10
	a) Argumentácia účastníkov konania	10

¹ — Jazyk prednesu: francúzština.

b) Posúdenie	11
i) Postavenie Západnej Sahary určené článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov a jeho dôsledky	13
ii) Skutočnosť, že Únia a jej členské štáty neuznali zvrchovanosť Marockého kráľovstva nad Západnou Saharou	16
iii) Ako je to s uplatňovaním de facto na územie Západnej Sahary, ktoré by predstavovalo „neskoršiu prax“?	16
iv) Relatívny účinok zmlúv (pacta tertiis nec nocent nec prosunt)	18
B – Subsidiárne	20
1. O prvom odvolacom dôvode založenom na viacnásobnom nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa spôsobilosti Frontu Polisario byť účastníkom konania na súdoch Únie	20
a) Argumentácia účastníkov konania	20
b) Posúdenie	21
2. O druhom odvolacom dôvode založenom na viacnásobnom nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa aktívnej legitímácie Frontu Polisario	24
a) O prvej časti v rozsahu, v akom sa týka povahy sporného rozhodnutia	24
i) Argumentácia účastníkov konania	24
ii) Posúdenie	24
b) O druhej časti týkajúcej sa priamej dotknutosti Frontu Polisario	25
i) Argumentácia účastníkov konania	25
ii) Posúdenie	26
– O tom, či nepriviligovaní žalobcovia môžu byť „priamo dotknutí“ rozhodnutiami Rady o uzatvorení medzinárodných dohôd	26
– O pojmoch priama dotknutosť a priamy účinok	27
c) O tretej časti týkajúcej sa osobnej dotknutosti Frontu Polisario	30
i) Argumentácia účastníkov konania	30
ii) Posúdenie	31
C – Ešte subsidiárnejšie	32
1. O treťom odvolacom dôvode založenom na nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa preskúmania voľnej úvahy, ktorú má Rada v oblasti vonkajších hospodárskych vzťahov, Všeobecným súdom	32
a) Argumentácia účastníkov konania	32

b) Posúdenie	33
2. O štvrtom odvolacom dôvode založenom na tom, že Všeobecný súd rozhodol ultra petita.....	36
a) Argumentácia účastníkov konania	36
b) Posúdenie	36
3. O piatom odvolacom dôvode založenom na viacnásobnom nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa uplatňovania Charty základných práv Európskej únie a zásady trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi	37
a) O prvej časti týkajúcej sa povinnosti preskúmať otázku rešpektovania základných práv	37
i) Argumentácia účastníkov konania	37
ii) Posúdenie	38
– O prípustnosti žalobného dôvodu založeného na porušení základných práv, ktorý Front Polisario uviedol v rámci svojej žaloby o neplatnosť	38
– O výhrade založenej na nesprávnom výklade a uplatnení Charty základných práv	38
b) O druhej časti týkajúcej sa povinnosti preskúmať otázku súladu dohody o liberalizácii s článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov a so zásadou trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi.....	42
i) Argumentácia účastníkov konania	42
ii) Posúdenie	43
4. O šiestom odvolacom dôvode založenom na nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa rozsahu zrušenia sporného rozhodnutia.....	45
a) Argumentácia účastníkov konania	45
b) Posúdenie	45
VII – O trovách.....	46
A – V prvom rade a subsidiárne	46
B – Ešte subsidiárnejšie	46
VIII – Návrh	47

I – Úvod

1. Rada Európskej únie sa svojím odvolaním domáha zrušenia rozsudku Všeobecného súdu Európskej únie z 10. decembra 2015, Front Polisario/Rada (T-512/12, EU:T:2015:953, ďalej len „napadnutý rozsudok“), ktorým Všeobecný súd čiastočne zrušil rozhodnutie Rady 2012/497/EÚ z 8. marca 2012 o uzavretí dohody vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o recipročných liberalizačných opatreniach pre poľnohospodárske výrobky, spracované poľnohospodárske výrobky, ryby a výrobky rybného hospodárstva a o nahradení protokolov č. 1, 2 a 3 a ich príloh a o zmenách a doplneniach Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej² (ďalej len „sporné rozhodnutie“) „v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že uvedená dohoda sa vzťahuje na Západnú Saharu“.

2. Prejednávaná vec má veľký význam, lebo vyvoláva viaceré zložité otázky. V prvom rade bude mať Súdny dvor príležitosť spresniť, či má organizácia, akou je Ľudový front za oslobodenie Saguia-el-Hamra a Rio de Oro (Front Polisario), procesnú spôsobilosť, záujem na konaní a aktívnu legitimitáciu na podanie žaloby v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ. V tejto súvislosti bude musieť Súdny dvor vyriešiť otázku, či Západná Sahara spadá do územnej pôsobnosti Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej, podpísanej v Bruseli 26. februára 1996 a schválenej v mene Európskych spoločenstiev rozhodnutím Rady a Komisie 2000/204/ES, ESUO z 24. januára 2000³ (ďalej len „dohoda o pridružení“) a dohody vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o recipročných liberalizačných opatreniach pre poľnohospodárske výrobky, spracované poľnohospodárske výrobky, ryby a výrobky rybného hospodárstva a o nahradení protokolov č. 1, 2 a 3 a ich príloh a o zmenách a doplneniach Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej, podpísanej v Bruseli 13. decembra 2010⁴ (ďalej len „dohoda o liberalizácii“).

3. V druhom rade bude možno potrebné, aby Súdny dvor objasnil mieru súdneho preskúmania vykonávaného súdmi Únie v oblastiach, ako je oblasť vonkajších hospodárskych vzťahov, v ktorej má Rada širokú mieru voľnej úvahy, a tiež zaujal stanovisko ku skutočnostiam, ktoré by Rada mala vziať do úvahy pred schválením medzinárodnej dohody uzavretej s treťou krajinou. V tejto súvislosti by sa mal Súdny dvor zaoberať zložitými otázkami medzinárodného práva verejného týkajúcimi sa postavenia Západnej Sahary a práva jej obyvateľov na sebaurčenie.

4. Tiež treba mať na zreteli, aký význam má prejednávaná vec pre medzinárodné spoločenstvo a pre budúcnosť marockých a iných investícií v Západnej Sahare. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov (OSN) Ban Ki-moon ju totiž spomenul v oddiele svojej správy z 19. apríla 2016 týkajúcej sa postavenia Západnej Sahary⁵ nazvanom „Ľudské práva“.

II – Okolnosti predchádzajúce sporu

5. Front Polisario je podľa článku 1 jeho stanov „národnooslobodzovacím hnutím, ktoré je plodom dlhodobého odporu ľudu Sahrawi proti rôznym formám cudzej okupácie“, založeným 10. mája 1973.

6. Historický a medzinárodný kontext vzniku Západnej Sahary a následný vývoj jej postavenia je opísaný v bodoch 1 až 16 napadnutého rozsudku.

2 — Ú. v. EÚ L 241, 2012, s. 2.

3 — Ú. v. ES L 70, 2000, s. 1; Mim. vyd. 11/033, s. 175.

4 — Ú. v. EÚ L 241, 2012, s. 4.

5 — S/2016/355, bod 73.

7. Ako vyplýva z týchto bodov, Západná Sahara je územie v severozápadnej Afrike, ktoré v 19. storočí kolonizovalo Španielske kráľovstvo, neskôr sa stalo španielskou provinciou a následne bolo zapísané do zoznamu nesamosprávnych území v zmysle článku 73 Charty Organizácie Spojených národov, na ktorom je uvedené dodnes⁶.

8. Dňa 20. decembra 1966 prijalo Valné zhromaždenie OSN rezolúciu č. 2229 (XXI) k otázke Ifni a Španielskej Sahary, ktorou opätovne potvrdilo „nescudziteľné právo ľudu... Španielskej Sahary na sebaurčenie“. Valné zhromaždenie OSN požiadalo Španielske kráľovstvo ako spravujúcu mocnosť, aby „čo najskôr v súlade so želaním pôvodného obyvateľstva Španielskej Sahary a po porade s marockou a mauritánskou vládou a všetkými ďalšími zúčastnenými stranami stanovila podmienky usporiadania referenda, ktoré sa uskutoční pod záštitou [OSN], aby sa pôvodnému obyvateľstvu územia umožnilo slobodne vykonať svoje právo na sebaurčenie“.

9. Španielske kráľovstvo 20. augusta 1974 informovalo OSN, že plánuje usporiadať pod záštitou OSN referendum v Západnej Sahare.

10. Dňa 16. októbra 1975 vydal Medzinárodný súdny dvor na základe príslušnej žiadosti Valného zhromaždenia OSN poradné stanovisko týkajúce sa Západnej Sahary (Zbierka MSD 1975, s. 12), v bode 162 ktorého konštatoval:

„Skutočnosti a informácie, ktoré sú Medzinárodnému súdnemu dvoru známe, svedčia o tom, že v čase španielskej kolonizácie existovali spojenecké právne väzby medzi marockým sultánom a niektorými z kmeňov žijúcich na území Západnej Sahary. Tiež svedčia o existencii práv, vrátane určitých práv týkajúcich sa pôdy, ktoré predstavovali právne väzby medzi mauritánskou jednotkou v zmysle, v akom ju chápe Medzinárodný súdny dvor, a územím Západnej Sahary. Naproti tomu, Medzinárodný súdny dvor konštatuje, že skutočnosti a informácie, ktoré sú mu známe, nepreukazujú žiadny vzťah územnej zvrchovanosti medzi územím Západnej Sahary na jednej strane a Marockým kráľovstvom či mauritánskou jednotkou na strane druhej. Medzinárodný súdny dvor teda nezistil existenciu právnych väzieb, ktoré by mohli mať vplyv na uplatňovanie [rezolúcie Valného zhromaždenia OSN č. 1514 (XV) zo 14. decembra 1960 o priznaní nezávislosti kolonizovaným krajinám a národom, ďalej len „rezolúcia č. 1514 (XV)“], pokiaľ ide o dekolonizáciu Západnej Sahary a najmä uplatňovanie princípu sebaurčenia na základe slobodného a skutočného vyjadrenia vôle obyvateľov územia.“

11. Španielske kráľovstvo, Marocké kráľovstvo a Islamská republika Mauritánia podpísali 14. novembra 1975 vyhlásenie, ktoré stanovovalo prenesenie právomoci a zodpovednosti Španielskeho kráľovstva ako spravujúcej mocnosti Západnej Sahary na dočasnú trojstrannú správu.

12. Počas jesene roku 1975 sa situácia v Západnej Sahare zhoršila. Marocký kráľ Hassan II. v prejave, ktorý predniesol v ten istý deň, keď bolo uverejnené vyššie uvedené stanovisko Medzinárodného súdneho dvora, konštatoval, že „všetci“ uznali, že Západná Sahara patrí Maroku, a Maročanom zostáva iba „obsadiť [svoje] územie“, pričom vyzval k „mierovému pochodu“ do Západnej Sahary za účasti 350 000 osôb.

13. Bezpečnostná rada OSN (ďalej len „Bezpečnostná rada“) vyzvala dotknuté a zúčastnené strany, aby prejavili zdržanlivosť a umiernenosť. Tiež vyjadrila svoju obavu ohľadom závažnosti situácie v regióne tromi rezolúciami o Západnej Sahare, konkrétne rezolúciami č. 377 (1975), 379 (1975) a 380 (1975). V poslednej z týchto rezolúcií vyjadrila poľutovanie nad uskutočnením pochodu vyhláseného marockým kráľom a požiadala Marocké kráľovstvo, aby všetci účastníci uvedeného pochodu okamžite odišli z územia Západnej Sahary.

6 — Pozri zoznam pripojený k správe generálneho tajomníka OSN z 1. februára 2016, ktorej predmetom sú „Informácie o nesamosprávnych územiach poskytnuté na základe článku 73 písm. e) Charty Organizácie Spojených národov“ (A/71/68).

14. Španielske kráľovstvo 26. februára 1976 informovalo generálneho tajomníka OSN, že od tohto dňa končí svoju prítomnosť na území Západnej Sahary a má za to, že nenesie akúkoľvek medzinárodnoprávnú zodpovednosť týkajúcu sa správy tohto územia.

15. Medzitým vypukol ozbrojený konflikt medzi Marockým kráľovstvom, Islamskou republikou Mauritánia a Frontom Polisario.

16. Dňa 10. augusta 1979 uzavrela Islamská republika Mauritánia dohodu s Frontom Polisario, na základe ktorej sa zriekla akýchkoľvek územných nárokov na Západnú Saharu.

17. Valné zhromaždenie OSN v rezolúcii č. 34/37 z 21. novembra 1979 k otázke Západnej Sahary znova potvrdilo „nescudziteľné právo ľudu Západnej Sahary na sebaurčenie a nezávislosť“ a uvítalo mauritánsko-sahrawskú dohodu podpísanú 10. augusta 1979 v Alžíri medzi Islamskou republikou Mauritánia a Frontom Polisario. Okrem toho vyjadrilo veľké poľutovanie nad „zhoršením situácie, ktoré je spôsobené pokračujúcou okupáciou Západnej Sahary Marokom a rozšírením tejto okupácie na územie, ktoré nedávno opustila Mauritánia“. Valné zhromaždenie OSN požiadalo Marocké kráľovstvo, aby sa tiež zapojilo do mierového procesu, a odporučilo, aby sa na tento účel Front Polisario „ako zástupca ľudu Západnej Sahary v plnom rozsahu podieľal na hľadaní spravodlivého, trvalého a konečného politického riešenia otázky Západnej Sahary“.

18. Ozbrojený konflikt medzi Frontom Polisario a Marockým kráľovstvom pokračoval až do 30. augusta 1988, keď strany v zásade prijali návrhy na urovnanie konfliktu, ktoré predložil najmä generálny tajomník OSN a podľa ktorých sa konkrétne malo vyhlásiť prímerie a usporiadať referendum o sebaurčení pod kontrolou OSN.

19. Toto referendum sa dodnes neuskutočnilo.

20. V súčasnosti je väčšina územia Západnej Sahary pod kontrolou Marockého kráľovstva, ktoré sa domnieva, že má zvrchovanú moc nad územím Západnej Sahary, zatiaľ čo Front Polisario kontroluje menšiu a veľmi málo osídlenú časť na východe tohto územia. Územie kontrolované Frontom Polisario je od územia kontrolovaného Marockým kráľovstvom oddelené pieskovým valom, ktorý postavilo Marocké kráľovstvo a ktorý stráži marocká armáda. Významný počet utečencov pochádzajúcich zo Západnej Sahary žije v táboroch, ktoré spravuje Front Polisario a ktoré sa nachádzajú na alžírskom území pri Západnej Sahare.

III – Žaloba podaná na Všeobecnom súde a napadnutý rozsudok

21. Návrhom podaným do kancelárie Všeobecného súdu 19. novembra 2012 podal Front Polisario žalobu, ktorou sa domáhal, aby Všeobecný súd zrušil sporné rozhodnutie a zaviazal Radu na náhradu trov konania.

22. Front Polisario uviedol na podporu svojich žalobných návrhov jedenásť žalobných dôvodov, ktoré boli založené v prípade prvého žalobného dôvodu na porušení povinnosti odôvodnenia, v prípade druhého žalobného dôvodu na nedodržaní „zásady konzultácie“, v prípade tretieho žalobného dôvodu na porušení základných práv, v prípade štvrtého žalobného dôvodu na „porušení zásady súdržnosti politiky Únie“, v prípade piateho žalobného dôvodu na „porušení základných hodnôt Únie a zásad, ktorými sa riadi jej vonkajšia činnosť“, v prípade šiesteho žalobného dôvodu na „nesplnení cieľa udržateľného rozvoja“, v prípade siedmeho žalobného dôvodu na „porušení zásad a cieľov vonkajšej činnosti Únie v oblasti rozvojovej spolupráce“, v prípade ôsmeho žalobného dôvodu na porušení zásady ochrany legitímnej dôvery, v prípade deviateho žalobného dôvodu na „nesúlade sporného rozhodnutia s viacerými dohodami uzavretými Úniou“, v prípade desiateho žalobného dôvodu na porušení všeobecného medzinárodného práva a v prípade jedenásteho žalobného dôvodu na porušení „právnej úpravy medzinárodnej zodpovednosti Únie“.

23. Rada vo svojom vyjadrení k žalobe navrhla, aby ju Všeobecný súd zamietol ako neprípustnú, resp. nedôvodnú, a zaviazal Front Polisario na náhradu trov konania.

24. Uznesením predsedu ôsmej komory Všeobecného súdu zo 6. novembra 2013 bol Európskej komisii povolený vstup do konania ako vedľajšiemu účastníkovi na podporu návrhov Rady.

25. Všeobecný súd v napadnutom rozsudku v prvom rade preskúmal tvrdenia Rady a Komisie, podľa ktorých treba žalobu zamietnuť ako neprípustnú z dôvodu, že jednak Front Polisario nepreukázal, že má právnu subjektivitu ani že je aktívne legitimovaný na podanie žaloby, a jednak sporné rozhodnutie sa ho priamo ani osobne netýkalo. Všeobecný súd zamietol tieto dva dôvody neprípustnosti v bodoch 34 až 60 a 61 až 114 napadnutého rozsudku.

26. V druhom rade Všeobecný súd analyzoval žalobné dôvody týkajúce sa zrušenia, ktoré Front Polisario uviedol na podporu svojich žalobných návrhov, pričom predovšetkým uviedol, že Front Polisario sa v podstate „dovoľáva protiprávnosti [sporného] rozhodnutia z dôvodu, že je v rozpore s právom Únie, ako aj s medzinárodným právom“⁷. Všeobecný súd ďalej uviedol, že „v rámci všetkých žalobných dôvodov v skutočnosti vzniká otázka, či existuje alebo neexistuje absolútny zákaz uzatvoriť v mene Únie medzinárodnú dohodu, ktorá by sa mohla vzťahovať na územie v skutočnosti kontrolované tretím štátom, avšak bez toho, aby Únia a jej členské štáty, alebo všeobecne všetky štáty, uznali zvrchovanosť tohto štátu nad týmto územím (ďalej len ‚sporné územie‘), a prípadne aj otázka, či majú inštitúcie Únie v tomto ohľade voľnú úvahu, aké sú hranice tejto úvahy a podmienky jej vykonávania“⁸.

27. Všeobecný súd následne preskúmal každý z jedenástich žalobných dôvodov týkajúcich sa zrušenia, ktoré uviedol Front Polisario, a v bodoch 127, 139, 148, 158, 167, 172, 175, 178, 199, 211 a 214 napadnutého rozsudku zamietol každý z nich ako nedôvodný, resp. v jednom prípade ako neprípustný.

28. V rámci tohto skúmania najmä konštatoval, že na základe žiadneho z tvrdení uvedených Frontom Polisario nemožno „konštatovať, že právo Únie alebo medzinárodné právo absolútne zakazujú, aby sa s tretím štátom uzavrela dohoda, ktorá by sa mohla vzťahovať na sporné územie“⁹.

29. Všeobecný súd zároveň odložil na neskôr preskúmanie súboru tvrdení uvedených Frontom Polisario na podporu jeho prvého, tretieho, piateho, šiesteho, deviateho a desiateho žalobného dôvodu, ktoré podľa neho v podstate súviseli so subsidiárnou otázkou, za akých podmienok môžu inštitúcie Únie schváliť uzatvorenie dohody, ktorá by sa mohla vzťahovať na sporné územie.¹⁰

30. Všeobecný súd napokon preskúmal túto otázku v bodoch 223 až 247 napadnutého rozsudku. V tejto súvislosti v podstate konštatoval, že hoci má Rada v rámci vedenia vonkajších vzťahov Únie širokú mieru voľnej úvahy, v prípade, ak zamýšľa schváliť medzinárodnú dohodu, ktorá sa vzťahuje na sporné územie a ktorá má uľahčiť dovoz výrobkov pochádzajúcich z tohto územia do Únie, má povinnosť najprv preskúmať všetky relevantné okolnosti daného prípadu, a najmä sa presvedčiť, že výroba týchto výrobkov nie je na úkor obyvateľov uvedeného územia a nespôsobuje porušovanie ich základných práv. Všeobecný súd tiež poukázal na to, že v danom prípade Rada nedodrжала túto povinnosť.

31. Na základe týchto úvah Všeobecný súd v bode 247 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že „Rada porušila svoju povinnosť preskúmať pred prijatím [sporného] rozhodnutia všetky okolnosti daného prípadu“, a v dôsledku toho zrušil toto rozhodnutie „v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že dohoda [o liberalizácii] sa vzťahuje na Západnú Saharu“.

7 — Bod 117 napadnutého rozsudku.

8 — Bod 117 napadnutého rozsudku.

9 — Bod 215 napadnutého rozsudku. Pozri tiež body 146, 165, 171, 198, 205 až 211 a 215 až 222 napadnutého rozsudku.

10 — Pozri body 124 až 126, 147, 166, 172, 199 a 211 napadnutého rozsudku.

IV – Konanie na Súdnom dvore

32. Rada svojím odvolaním doručeným Súdnemu dvoru 19. februára 2016 navrhuje, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok,
- s konečnou platnosťou rozhodol o veci tak, že zamietne žalobu, a
- zaviazal Front Polisario na náhradu trov konania, ktoré vznikli Rade tak v konaní na prvom stupni, ako aj v odvolacom konaní.

33. Front Polisario vo svojom vyjadrení k odvolaniu podanom na Súdnom dvore 9. mája 2016 navrhuje, aby Súdny dvor:

- zamietol odvolanie ako neprípustné,
- subsidiárne zamietol odvolanie ako nedôvodné,
- ešte subsidiárnejšie v prípade, ak by Súdny dvor vyhovel odvolacím návrhom Rady v rozsahu, v akom smerujú k zrušeniu napadnutého rozsudku, s konečnou platnosťou rozhodol o veci tak, že zruší sporné rozhodnutie na základe žalobných dôvodov, ktoré Všeobecný súd zamietol, a
- zaviazal Radu na náhradu trov konania, ktoré vznikli Frontu Polisario tak v konaní na prvom stupni, ako aj v odvolacom konaní.

34. Komisia vo svojom vyjadrení k odvolaniu podanom na Súdnom dvore 3. mája 2016 navrhuje, aby Súdny dvor vyhovel odvolaniu.

35. Rada samostatným podaním doručeným do kancelárie Súdneho dvora pri podaní odvolania požiadala o prejednanie veci v skrátenom konaní upravenom v článku 133 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

36. Uznesením zo 7. apríla 2016 predseda Súdneho dvora vyhovel tejto žiadosti.

37. Rozhodnutiami predsedu Súdneho dvora z 2., 13., 18. a 24. mája 2016 bol Belgickému kráľovstvu, Spolkovej republike Nemecko, Španielskemu kráľovstvu, Francúzskej republike a Portugalskej republike povolený vstup do konania ako vedľajším účastníkom na podporu návrhov Rady. Spolková republika Nemecko však nepredložila vyjadrenie vedľajšieho účastníka konania ani sa nezúčastnila na pojednávaní.

38. Uznesením predsedu Súdneho dvora z 9. júna 2016 bol Marockej konfederácii pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural – Comader) povolený vstup do konania ako vedľajšiemu účastníkovi na podporu návrhov Rady.

39. Dňa 19. júla 2016 sa konalo pojednávanie, na ktorom Rada, Comader, Španielske kráľovstvo, Francúzska republika, Portugalská republika, Front Polisario a Komisia predniesli ústne pripomienky.

V – O prípustnosti odvolania

A – Argumentácia účastníkov konania

40. Front Polisario spochybňuje prípustnosť odvolania, pričom tvrdí, že Rada nemá právny záujem na jeho podaní. V tejto súvislosti v prvom rade poukazuje na to, že napadnutým rozsudkom bolo sporné rozhodnutie zrušené len „v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že [dohoda o liberalizácii] sa vzťahuje na Západnú Saharu“. V druhom rade tvrdí, že Marocké kráľovstvo ani Únia nemajú právomoc uzatvoriť dohodu, ktorá by sa vzťahovala na Západnú Saharu. Z toho vyvodzuje záver, že Rada nemôže mať nijaký prospech z prípadného opätovného začlenenia Západnej Sahary do pôsobnosti dohody o liberalizácii.

41. Rada a Komisia spochybňujú dôvodnosť tejto argumentácie, pričom v prvom rade uvádzajú, že inštitúcie Únie môžu podať odvolanie bez toho, aby museli preukázať záujem na konaní, a subsidiárne uvádzajú, že táto podmienka je v prejednávacom prípade splnená. Okrem toho Rada tvrdí, že argumentácia Frontu Polisario týkajúca sa neprípustnosti odvolania je sama osebe neprípustná z dôvodu, že zodpovedá návrhu na zmenu bodu 220 napadnutého rozsudku, a že podľa článku 174 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora nemá miesto vo vyjadrení k odvolaniu.

B – Posúdenie

42. Podľa článku 56 druhého pododseku Štatútu Súdneho dvora Európskej únie „odvolanie môže podať každá strana, ktorá so svojimi podaniami nebola úspešná vôbec alebo len čiastočne“.

43. Tak je to zjavne v prípade Rady, ktorá v konaní na Všeobecnom súde tvrdila, že žaloba Frontu Polisario je neprípustná, resp. nedôvodná.

44. Keďže Všeobecný súd zamietol tvrdenia Rady týkajúce sa prípustnosti žaloby Frontu Polisario a čiastočne zrušil sporné rozhodnutie, Rada čiastočne nebola úspešná so svojimi podaniami. Má teda právo podať odvolanie proti napadnutému rozsudku.

45. V každom prípade, ako Súdny dvor rozhodol v kontexte iných sporov, než sú spory medzi Úniou a jej zamestnancami, inštitúcie Únie nemusia preukázať žiaden záujem, aby mohli podať odvolanie proti rozsudku Všeobecného súdu¹¹, s výnimkou prípadov, keď sa domáhajú nahradenia odôvodnenia¹².

46. Je pravda, že Súdny dvor v bode 46 rozsudku z 19. júla 2012, Rada/Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group (C-337/09 P, EU:C:2012:471), rozhodol, že „môže vyhlásiť odvolanie za neprípustné, pokiaľ na základe skutočnosti, ktorá nastala po vydaní rozsudku Všeobecného súdu, už nemá tento rozsudok škodlivý účinok na subjekt, ktorý podal odvolanie[, v tomto prípade na Radu]“.

47. Front Polisario však neuvádza nijakú skutočnosť, ktorá nastala po vydaní napadnutého rozsudku a ktorá ho zbavila jeho škodlivého charakteru. Zdá sa, že jednoducho tvrdí, že výrok napadnutého rozsudku, podľa ktorého sa sporné rozhodnutie zrušuje „v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že [dohoda o liberalizácii] sa vzťahuje na Západnú Saharu“, neodporuje jeho tvrdeniu, že inštitúcie Únie ani Marocké kráľovstvo nemajú právomoc uzatvoriť dohodu, ktorá by sa vzťahovala na Západnú Saharu¹³.

11 — Pozri článok 56 tretí pododsek Štatútu Súdneho dvora Európskej únie a rozsudok z 22. februára 2005, Komisia/max.mobil (C-141/02 P, EU:C:2005:98, body 48 až 51).

12 — Pozri rozsudok z 21. decembra 2011, Iríde/Komisia (C-329/09 P, EU:C:2011:859, bod 50).

13 — Pozri bod 8 dupliky Frontu Polisario.

48. Hoci táto argumentácia vôbec nespochybňuje bod 220 napadnutého rozsudku¹⁴ (čo by navyše nebolo možné mimo vzájomného odvolania), nemôže odôvodniť námietku neprípustnosti, ktorú uplatnil Frontu Polisario. Námietku neprípustnosti, ktorú uplatnil Front Polisario, teda treba zamietnuť.

VI – O dôvodnosti odvolania

A – V prvom rade

49. Keďže podstatou problému je otázka, či sa dohoda o liberalizácii vzťahuje na Západnú Saharu, najprv sa budem zaoberať prvou časťou druhého odvolacieho dôvodu v rozsahu, v akom sa týka uplatňovania uvedenej dohody. Ak bude totiž odpoveď na túto otázku záporná, bude potrebné zrušiť rozsudok Všeobecného súdu, ktorý by sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keďže by vychádzal z opačného predpokladu, a vyhlásiť žalobu Frontu Polisario za neprípustnú pre nedostatok záujmu na konaní a aktívnej legitimácie.

1. O prvej časti druhého odvolacieho dôvodu v rozsahu, v akom sa týka uplatňovania dohody o liberalizácii na Západnú Saharu

a) Argumentácia účastníkov konania

50. Rada poukazuje na to, že Všeobecný súd na účely rozhodnutia o aktívnej legitimácii Frontu Polisario najprv v bodoch 73 až 103 napadnutého rozsudku preskúmal otázku, či sa dohoda o liberalizácii uplatňuje alebo neuplatňuje na Západnú Saharu. Rada sa domnieva, že Všeobecný súd v bode 73 napadnutého rozsudku vykonal toto preskúmanie na základe predpokladu, že kladná odpoveď na takú otázku má automaticky za následok, že Front Polisario by mohol byť priamo a osobne dotknutý sporným rozhodnutím. Rada ďalej uvádza, že tento predpoklad je z právneho hľadiska nesprávny, keďže sporné rozhodnutie nemôže zakladať práva a povinnosti, ktorých dosah by prekračoval územnú pôsobnosť Zmlúv, a teda nemá nijaký právny účinok na území Západnej Sahary.

51. Komisia zastáva názor, že skutočnosť, že dohoda o liberalizácii sa *de facto* uplatňuje na Západnú Saharu¹⁵, neumožňuje konštatovať, že existuje „neskorší[a] prax“ v zmysle článku 31 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve z 23. mája 1969¹⁶ (ďalej len „Viedenský dohovor“), ktorá by odôvodňovala výklad článku 94 dohody o pridružení v tom zmysle, že má za následok, že sa táto dohoda, ako aj dohoda o liberalizácii vzťahujú na územie Západnej Sahary.

14 — Podľa Všeobecného súdu „uzatvorenie dohody medzi Úniou a tretím štátom, ktorá sa môže vzťahovať na sporné územie, nie je v každom prípade v rozpore s právom Únie alebo medzinárodným právom, ktoré Únia musí dodržiavať“.

15 — Pozri bod 87 napadnutého rozsudku.

16 — *Zbierka zmlúv Spojených národov*, zv. 1155, s. 331. Tak Všeobecný súd, ako aj účastníci konania sa odvolávajú na Viedenský dohovor, aj keď sa tento dohovor podľa jeho článku 1 vzťahuje len na zmluvy medzi štátmi, zatiaľ čo dohovorom uplatniteľným na dohodu o pridružení a dohodu o liberalizácii je Viedenský dohovor o zmluvách medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami a medzi medzinárodnými organizáciami navzájom, uzavretý vo Viedni 21. marca 1986, ktorý však ešte nie je platný. Napriek tomu, ako Súdny dvor rozhodol v bode 37 rozsudku zo 6. februára 2014, Helm Döngemittel (C-613/12, EU:C:2014:52), „medzinárodné zmluvné právo bolo v podstate kodifikované Viedenským dohovorom a... ustanovenia tohto dohovoru sa vzťahujú na dohodu uzatvorenú medzi štátom a medzinárodnou organizáciou, akou je euro-stredomorská dohoda s [Egyptskou arabskou republikou], lebo tieto ustanovenia sú vyjadrením všeobecného obvyčajového medzinárodného práva“. Pozri v tomto zmysle tiež rozsudok z 25. februára 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91, body 40 až 42 a citovanú judikatúru), a článok 3 písm. b) Viedenského dohovoru. Z tohto dôvodu sú tieto ustanovenia „záväzné pre inštitúcie [Únie] a sú súčasťou právneho poriadku [Únie]“ (rozsudok z 25. februára 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, bod 42). V týchto návrhoch budem odkazovať na ustanovenia Viedenského dohovoru.

52. Podľa Komisie by navyše odporovalo zásade relatívneho účinku zmlúv (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*) zakotvanej v článku 34 Viedenského dohovoru, právu ľudu Západnej Sahary na sebaurčenie a neexistencii výslovného rozšírenia pôsobnosti uvedených dohôd na Západnú Saharu, ak by sa konštatovalo, že tieto dohody sa vzťahujú na Západnú Saharu.

53. Front Polisario v tejto súvislosti poznamenáva, že Všeobecný súd nepreskúmal otázku uplatňovania dohody o liberalizácii na Západnú Saharu s cieľom vyvodiť akúkoľvek domnienku, pokiaľ ide o prípustnosť žaloby, ale s cieľom určiť skutkový a právny kontext, v ktorom treba posúdiť jeho aktívnu legitímáciu. Rada a Komisia totiž dlho tvrdili, že táto dohoda sa nevzťahuje na uvedené územie, a až neskôr uznali, že sa skutočne uplatňuje na výrobky, ktoré z neho pochádzajú. Práve to je pritom jednou zo skutočností, ktoré odlišujú uvedenú dohodu od dvoch porovnateľných dohôd, ktoré Marocké kráľovstvo uzavrelo na jednej strane so Spojenými štátmi americkými a na druhej strane s členskými štátmi Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO).

b) Posúdenie

54. Otázka územnej pôsobnosti dohody o liberalizácii (ktorá závisí od územnej pôsobnosti dohody o pridružení, ktorá ňou bola zmenená a doplnená) má v prejednávanej veci prvoradý význam, lebo ovplyvňuje celú žalobu o neplatnosť, ktorú podal Front Polisario, vrátane vecných otázok¹⁷, a nielen otázku jeho aktívnej legitímácie (a záujmu na konaní).

55. V tejto súvislosti Rada tvrdí, že Všeobecný súd tým, že v bode 73 napadnutého rozsudku rozhodol, že preskúma, či Front Polisario môže byť priamo a osobne dotknutý sporným rozhodnutím, podľa toho, či sa dohoda o liberalizácii uplatňuje alebo neuplatňuje na Západnú Saharu, „[urobil] z uplatňovania dohody uzatvorenej na základe [sporného] rozhodnutia v tomto prípade na územie mimo Únie predpoklad toho, aby bol [Front Polisario] osobne a priamo dotknutý uvedeným rozhodnutím“¹⁸. Podľa Rady to odporuje bodom 90, 91 a 94 uznesenia z 3. júla 2007, *Commune de Champagne a i./Rada a Komisia* (T-212/02, EU:T:2007:194), v ktorých Súd prvého stupňa rozhodol, že rozhodnutie o schválení medzinárodnej dohody môže spôsobovať účinky len na území Únie.

56. Podľa môjho názoru treba zamietnuť toto tvrdenie z jednoduchého dôvodu, že vo veci, v ktorej bolo vydané uznesenie z 3. júla 2007, *Commune de Champagne a i./Rada a Komisia* (T-212/02, EU:T:2007:194), nebol spochybnený rozsah územnej pôsobnosti dohody, o ktorú išlo v tejto veci. Súd prvého stupňa teda len preskúmal, či rozhodnutie o schválení tejto dohody obsahuje „záväzné právne účinky týkajúce sa svojou povahou záujmov žalobcov tak, že konkrétnym spôsobom mení ich právne postavenie“¹⁹.

57. Aj keď sa zdá, že Súd prvého stupňa v tomto uznesení zlúčil pojmy napadnuteľný akt a aktívna legitímácia, faktom zostáva, že v prejednávanej veci by Všeobecný súd nemohol rozhodnúť o priamej a osobnej dotknutosti Frontu Polisario bez toho, aby najprv rozhodol, či Západná Sahara patrí alebo nepatrí do územnej pôsobnosti dohody o pridružení a dohody o liberalizácii. Je celkom zrejmé, že ak by Západná Sahara nepatrila do územnej pôsobnosti uvedených dohôd, priama a osobná dotknutosť Frontu Polisario by bola vylúčená, keďže všetky jeho tvrdenia v prejednávanom prípade sú založené na uplatňovaní týchto dohôd.

17 — Najmä otázky údajného extrateritoriálneho uplatňovania Charty základných práv Európskej únie na Západnú Saharu.

18 — Pozri bod 24 odvolania.

19 — Pozri bod 88.

58. Preto treba preskúmať tvrdenia Komisie, podľa ktorých sporným rozhodnutím zjavne nebolo zmenené právne postavenie Frontu Polisario, lebo dohoda o pridružení, a teda ani dohoda o liberalizácii sa nevzťahovali na Západnú Saharu. Komisia sa teda domnieva, že Všeobecný súd v bodoch 88 až 104 napadnutého rozsudku podal nesprávny výklad článku 94 dohody o pridružení.²⁰

59. Na úvod je potrebné spresniť, že nie je potrebné zaujať stanovisko k otázke, či Marocké kráľovstvo môže uzatvoriť medzinárodnú dohodu uplatniteľnú na Západnú Saharu bez toho, aby porušilo medzinárodné právo, čo podľa môjho názoru nie je jednoznačne preukázané²¹ a Front Polisario to navyše dôrazne popiera.

60. Pre potreby prejednávanej veci totiž stačí odpovedať na odlišnú otázku, či sa predmetné dohody vzťahujú na Západnú Saharu na základe článku 94 dohody o pridružení, ktorý stanovuje, že „[dohoda o pridružení] sa uplatňuje jednak [na územie Únie] a jednak *na územie Marockého kráľovstva*“ [neoficiálny preklad]²².

61. V tejto súvislosti poukazujem na to, že slovné spojenie „územie Marockého kráľovstva“ nie je vymedzené v predmetných dohodách.

62. V tejto súvislosti článok 29 Viedenského dohovoru stanovuje, že „pokiaľ zo zmluvy nevyplýva alebo nie je inak zjavný iný úmysel, zaväzuje zmluva každú zmluvnú stranu pre *celé jej územie*“²³.

63. Existujú dva rôzne názory na túto otázku.

64. Na jednej strane Front Polisario a Komisia napriek odlišným odôvodneniam, ktoré uvádzajú, zastávajú názor, že Západná Sahara je nesamosprávnym územím v zmysle článku 73 Charty Organizácie Spojených národov a že ako taká nemôže byť súčasťou územia Marockého kráľovstva v zmysle článku 94 dohody o pridružení. Front Polisario ani Komisia neuznávajú zvrchovanosť Marockého kráľovstva nad Západnou Saharou.

65. Hoci Komisia uznáva, že dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii sa uplatňovali na výrobky pochádzajúce zo Západnej Sahary, na pojednávaní zdôraznila, že išlo len o tolerovanie, ktoré nenapadla, čo mohla urobiť na základe článku 86 dohody o pridružení, pričom dodala, že skutočnosť, že nevyužila tento článok, nie je dôkazom o akceptácii tohto uplatňovania.

66. Na druhej strane Rada a Marocké kráľovstvo sa domnievajú, že dohoda o liberalizácii sa vzťahuje na Západnú Saharu, ale z iných dôvodov. Ako uvádza Všeobecný súd v bode 100 napadnutého rozsudku, podľa „názoru [Marockého kráľovstva] je Západná Sahara neoddeliteľnou súčasťou jeho územia“.

67. Rada počas celého konania na Súdnom dvore a na pojednávaní uvádzala odlišné, či dokonca protichodné názory. Na tomto mieste citujem poslednú verziu jej výkladu pôsobnosti predmetných dohôd, ktorý Rada podala vo svojej replike na pojednávaní. Podľa tohto názoru „Rada konkludentne neakceptovala výklad [Marockého kráľovstva], podľa ktorého sa dohoda [o liberalizácii] vzťahuje na Západnú Saharu ako súčasť jeho územia, čo by mohlo predstavovať dôkaz o nepriamom uznaní [jeho

20 — Pozri najmä body 27 až 30 vyjadrenia Komisie k odvolaniu.

21 — Otázka, či si spravujúca mocnosť zachováva právomoc uzatvárať medzinárodné dohody na účet a v mene nesamosprávneho územia, bola nastolená v konaní vo veci Východný Timor, ktorého účastníkmi boli Portugalská republika (ako spravujúcu mocnosť, ktorú z Východného Timoru vytlačila Indonézska republika) a Austrálsky zväz (ako tretia krajina, ktorá uzavrela s Indonézsou republikou medzinárodnú dohodu uplatniteľnú na Východný Timor). Medzinárodný súdny dvor však nerozhodol o merite tejto veci a konštatoval, že vzhľadom na neúčast Indonézskej republiky na konaní nemôže vykonávať svoju právomoc. Rozhodol však, že „len z toho, že [v niektorých rezolúciách Valného zhromaždenia a Bezpečostnej rady] je Portugalsko spomenuté ako mocnosť, ktorá spravuje Východný Timor, nemožno vyvodiť, že cieľom [týchto] rezolúcií... bolo uložiť tretím štátom povinnosť rokovať o veciach týkajúcich sa kontinentálneho šelfu Východného Timoru výlučne s Portugalskom“. Pozri rozsudok z 30. júna 1995, Východný Timor (Portugalsko v. Austrália), Zbierka MSD 1995, s. 90, bod 32.

22 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

23 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

zvrchovanosti]. Konkludentne akceptovala, že dohoda [o liberalizácii] sa vzťahovala aj... na nesamosprávne územie, ktoré spravuje Marocké kráľovstvo, čo neznamená uznanie, odsúhlasenie ani akceptáciu. Marocké kráľovstvo a Únia si uvedomujú, že ich výklad je odlišný. „They agree to disagree“. Zhodujú sa na tom, že Únia pripúšťa uplatňovanie dohody na území Západnej Sahary a [Marocké kráľovstvo] z tohto nevyvodzuje dôvod na podporu svojho nároku na zvrchovanosť“. Názor Rady možno stručne zhrnúť tak, že ide o „uplatňovanie bez uznania“, pričom Rada dodáva, že „v čase uzatvorenia dohody... medzi [jej] členmi... nebolo pochyb o tom, že [Marocké kráľovstvo považovalo Západnú Saharu za súčasť svojho územia]“. Podľa Rady však očakávanie, že dohoda sa uplatní na Západnú Saharu, neznamená, že zaujala stanovisko k otázke zvrchovanosti nad územím Západnej Sahary.

68. Ak vychádzam len z článku 94 dohody o pridružení, Západná Sahara podľa môjho názoru nie je súčasťou územia Marockého kráľovstva v zmysle tohto článku, a to z nasledujúcich dôvodov.

i) Postavenie Západnej Sahary určené článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov a jeho dôsledky

69. Je pravda, že – ako Súdny dvor rozhodol v bode 46 rozsudku z 5. júla 1994, Anastasiou a i. (C-432/92, EU:C:1994:277), v súvislosti s dohodou o pridružení medzi Úniou a Cypruskou republikou²⁴ – „[Únia] musí brať pri výklade a uplatňovaní dohody osobitný ohľad na druhého účastníka dohody“.

70. To však neznamená, že Únia musí akceptovať akýkoľvek názor druhého účastníka dohody o pridružení na výklad a uplatňovanie tejto dohody, najmä ak tento účastník zastáva názory, ktoré medzinárodné spoločenstvo a Únia nikdy neakceptovali.

71. Keďže Západná Sahara je od roku 1963 zapísaná na zozname nesamosprávnych území v zmysle článku 73 Charty Organizácie Spojených národov²⁵, ktorý vedie OSN, z tohto dôvodu sa na ňu vzťahuje rezolúcia č. 1514 (XV) o priznaní nezávislosti kolonizovaným krajinám a národom²⁶, ako Medzinárodný súdny dvor rozhodol v bode 162 svojho poradného stanoviska z 16. októbra 1975 o Západnej Sahare²⁷.

72. V tomto zmysle nesúhlasím s názorom Všeobecného súdu vyjadreným v bode 56 napadnutého rozsudku, ktorý Rada citovala na pojednávaní, podľa ktorého „Západná Sahara je územie, ktorého medzinárodné postavenie v súčasnosti nie je určené“²⁸. To, čo v súčasnosti nie je určené, nie je postavenie Západnej Sahary, ale jej budúcnosť.

73. Nesúhlasím ani s označením Západnej Sahary ako „sporného územia“, ktoré Všeobecný súd použil v bodoch 117, 141, 142, 165, 198, 205, 210, 211, 215, 217, 220, 222, 223 a 227 napadnutého rozsudku.

24 — Pozri nariadenie Rady (EHS) č. 1246/73 zo 14. mája 1973 o uzatvorení dohody o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Cypruskou republikou [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 133, 1973, s. 1).

25 — Pozri body 3 a 57 napadnutého rozsudku, ako aj zoznam pripojený k správe generálneho tajomníka OSN z 1. februára 2016, ktorej predmetom sú „Informácie o nesamosprávnych územiach poskytnuté na základe článku 73 písm. e) Charty Organizácie Spojených národov“ (A/71/68). Pozri v tomto zmysle tiež list z 29. januára 2002, ktorý zaslal predsedovi Bezpečnostnej rady zástupca generálneho tajomníka pre právne záležitosti, právny radca (S/2002/161), bod 6: „Prenesenie správnych právomocí [zo Španielskeho kráľovstva] na [Marocké kráľovstvo] a na [Islamskú republiku] Mauritánia v roku 1975 nemalo vplyv na postavenie Západnej Sahary ako nesamosprávneho územia“.

26 — Pozri bod 10 týchto návrhov.

27 — Zbierka MSD 1975, s. 12.

28 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

74. Na rozdiel od veci, v ktorej bol vydaný rozsudok zo 6. júla 1995, *Odigitria/Rada a Komisia* (T-572/93, EU:T:1995:131)²⁹, v ktorom bol vo francúzštine použitý výraz „*zone litigieuse*“, ale v angličtine „*zone in dispute*“ (čo by mohlo vysvetliť posun terminológie, ktorú Všeobecný súd použil v prejednávanej veci), tu nejde o spor týkajúci sa vytýčenia hraníc, ale o určenie dôsledkov, ktoré treba vyvodiť z postavenia Západnej Sahary ako nesamosprávneho územia v zmysle článku 73 Charty Organizácie Spojených národov.³⁰

75. Západná Sahara má z tohto dôvodu podľa uvedenej charty „samostatné postavenie odlišné od postavenia územia štátu, ktorý [ju] spravuje... kým ľud... nesamosprávneho územia nevykoná svoje právo na sebaurčenie podľa Charty, presnejšie podľa jej cieľov a zásad“³¹.

76. Ako teda Komisia uviedla v konaní na Všeobecnom súde,³² Západná Sahara nemôže patriť do územnej pôsobnosti predmetných dohôd, pokiaľ neexistuje výslovné ustanovenie o rozšírení pôsobnosti, pričom v prejednávanom prípade také ustanovenie chýba.³³

77. V tomto smere má osobitný význam prax štátov, ktoré majú alebo preberajú zodpovednosť za správu nesamosprávnych území, lebo sú to jediné štáty, ktoré môžu vytvoriť takú prax.³⁴

78. V tejto súvislosti má osobitný význam prax Spojených štátov amerických, Nového Zélandu, Francúzskej republiky a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, lebo tieto štyri štáty³⁵ sú uvedené na zozname spravujúcich mocností, ktorý vedie OSN,³⁶ a spravujú šestnásť zo sedemnástich nesamosprávnych území uvedených na zozname pripojenom k citovanej správe generálneho tajomníka OSN.³⁷

29 — Rozsudok Súdu prvého stupňa bol potvrdený uznesením z 28. novembra 1996, *Odigitria/Rada a Komisia* (C-293/95 P, EU:C:1996:457). Táto vec sa týkala dohôd o rybolove, ktoré uzavrela Únia so Senegalskou republikou a s Guinejsko-bissauskou republikou, pričom z územnej pôsobnosti týchto dohôd neboli vylúčené morské oblasti, ktoré boli predmetom vzájomných nárokov oboch týchto štátov. Žalobkyňa prostredníctvom svojej žaloby o náhradu škody vytýkala Rade a Komisii, že pred vydaním rozsudku Medzinárodného súdneho dvora nevylúčila spornú oblasť z pôsobnosti predmetných dohôd.

30 — Pozri v tomto zmysle rozsudok R (Western Sahara Campaign UK) v. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs and The Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs [2015] EWHC 2898 (Admin), bod 39, na základe ktorého sa na Súdnom dvore vedie konanie vo veci Western Sahara Campaign (C-266/16).

31 — Vyhlásenie o zásadách medzinárodného práva týkajúcich sa priateľských vzťahov a spolupráce medzi štátmi v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov schválené rezolúciou Valného zhromaždenia OSN č. 2625 (XXV) z 24. októbra 1970.

32 — Pozri bod 75 napadnutého rozsudku.

33 — Podľa Komisie napríklad na rozdiel od Dohody o partnerstve v sektore rybolovu medzi Európskym spoločenstvom a Marockým kráľovstvom, schválenej nariadením Rady (ES) č. 764/2006 z 22. mája 2006 (Ú. v. EÚ L 141, 2006, s. 1), v ktorej sú použité širšie pojmy („vody spadajúce pod zvrchovanosť alebo jurisdikciu Marockého kráľovstva“ a „vody pod marockou jurisdikciou“), z čoho vyplýva, že zámerom účastníkov dohody bolo, aby sa dohoda uplatňovala na vody pod marockou jurisdikciou [pozri článok 2 písm. a) a článok 11 tejto dohody], čo zahŕňa vody Západnej Sahary.

34 — Význam tejto praxe zdôraznil Medzinárodný súdny dvor vo svojom rozsudku z 20. februára 1969 vo veciach *Kontinentálny šelf Severného mora* (Spolková republika Nemecko v. Dánske kráľovstvo, Spolková republika Nemecko v. Holandské kráľovstvo), Zbierka MSD 1969, s. 3, pričom spomenul prax štátov, „ktoré sú osobitne zainteresované“ (bod 74).

35 — Neberiem do úvahy Španielske kráľovstvo, ktoré je tiež uvedené na zozname pripojenom k správe generálneho tajomníka OSN z 1. februára 2016, ktorej predmetom sú „Informácie o nesamosprávnych územiach poskytnuté na základe článku 73 písm. e) Charty Organizácie Spojených národov“ (A/71/68), lebo Španielske kráľovstvo má od 26. februára 1976 za to, že nenesie akúkoľvek medzinárodnoprávnú zodpovednosť v súvislosti so správou Západnej Sahary.

36 — Pozri zoznam pripojený k správe generálneho tajomníka OSN z 1. februára 2016, ktorej predmetom sú „Informácie o nesamosprávnych územiach poskytnuté na základe článku 73 písm. e) Charty Organizácie Spojených národov“ (A/71/68).

37 — Spojené štáty americké spravujú územie Guam, Americké Panenské ostrovy a územie Americká Samoa. Nový Zéland spravuje Tokelau. Francúzska republika spravuje Novú Kaledóniu a Francúzsku Polynéziu. Spojené kráľovstvo spravuje Anguillu, Bermudy, Gibraltár, Kajmanie ostrovy, Falklandské ostrovy, ostrovy Turks a Caicos, Britské Panenské ostrovy, Montserrat a ostrovy Pitcairn a Svätá Helena. Sedemnástym nesamosprávnym územím je Západná Sahara.

79. Podľa praxe Spojených štátov amerických, Nového Zélandu a Spojeného kráľovstva,³⁸ ktoré tvoria väčšinu spravujúcich mocností a ktoré spravujú väčšinu nesamosprávnych území, je uplatňovanie akýchkoľvek zmlúv alebo dohôd na nesamosprávne územia podmienené výslovným ustanovením o rozšírení pôsobnosti prijatým pri ich ratifikácii.³⁹

80. Vzhľadom na to, že Únia považuje Západnú Saharu za nesamosprávne územie, v dohode o pridružení a dohode o liberalizácii nebolo uvedené a pri ich ratifikácii Marockým kráľovstvom nebolo prijaté nijaké výslovné ustanovenie o rozšírení ich pôsobnosti na Západnú Saharu.

81. Okrem toho môj názor potvrdzuje stanovisko Spojených štátov amerických, Islandskej republiky, Nórskeho kráľovstva a Švajčiarskej konfederácie, ktorí sa tiež domnievajú, že Západná Sahara nepatrí do územnej pôsobnosti dohôd o voľnom obchode, ktoré uzavreli s Marockým kráľovstvom,⁴⁰ aj keď tieto dohody, tak ako dohoda o pridružení, výslovne nevylučujú Západnú Saharu zo svojej územnej pôsobnosti⁴¹.

82. Z vyššie uvedeného vyvodzujem, že Západná Sahara nemôže byť súčasťou územia Marockého kráľovstva v zmysle článku 94 dohody o pridružení. Dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii sa teda na ňu nevzťahujú.

38 — Inú prax má len Francúzska republika, pričom francúzska vláda na pojednávaní vysvetlila, že zmluvy uzatvorené Francúzskou republikou sa vzťahujú na Novú Kaledóniu a Francúzsku Polynéziu, pokiaľ neexistuje výslovné ustanovenie o vylúčení pôsobnosti.

39 — Pozri dokument „Guidelines on extension of treaties to overseas territories“ z 19. marca 2013, ktorého autorom je Foreign & Commonwealth Office Spojeného kráľovstva, dostupný na internetovej stránke <https://www.gov.uk/government/publications/guidelines-on-extension-of-treaties-to-overseas-territories>. Pozri v tomto zmysle tiež dokument „Federal Tax Laws and Issues Related to the United States Territories“ z 15. mája 2012, ktorého autorom je Joint Committee on Taxation Kongresu Spojených štátov, dostupný na internetovej stránke <https://www.jct.gov/publications.html?func=startdown&id=4427>. Pozri v tomto zmysle tiež dokument „External Relations and International Legal Obligations“ na internetovej stránke tokelauskej vlády (<http://www.tokelau.org.nz/About+Us/Government.html>).

40 — Pozri v tomto zmysle list Výkonnej kancelárie prezidenta Spojených štátov amerických z 20. júla 2004 členovi Kongresu Josephovi R. Pittsovi, v ktorom sa uvádza, že „Spojené štáty a mnohé ďalšie krajiny neuznávajú marockú zvrchovanosť nad Západnou Saharou.... [Dohoda o voľnom obchode] sa bude vzťahovať na obchod s [Marockým kráľovstvom] a investície na území [Marockého kráľovstva], ako je medzinárodne uznané, a nebude zahŕňať Západnú Saharu“ („The United States and many other countries do not recognize Moroccan sovereignty over Western Sahara... The [free trade agreement] will cover trade and investment in the territory of Morocco as recognized internationally, and will not include Western Sahara“). Tento list je dostupný na internetovej stránke úradného vestníka Kongresu (<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CREC-2004-07-22/pdf/CREC-2004-07-22-pt2-PgH6615-4.pdf#page=13>). Pozri v tomto zmysle tiež odpoveď ministra zahraničných vecí Nórskeho kráľovstva na parlamentnú otázku poskytnutú 11. mája 2010, podľa ktorej „vzhľadom na to, že [Marocké kráľovstvo] nevykonáva zvrchovanú moc nad Západnou Saharou medzinárodne uznaným spôsobom, Západná Sahara sa v rámci [dohody o voľnom obchode] nepovažuje za súčasť územia [Marockého kráľovstva]. [Táto dohoda] sa teda nevzťahuje na výrobky pochádzajúce zo Západnej Sahary“ (pozri internetovú stránku nórskeho parlamentu <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=46630>). Pozri v tomto zmysle tiež stanovisko Federálnej rady Švajčiarskej konfederácie z 15. mája 2013, podľa ktorého „[dohody o voľnom obchode medzi EZVO a Marokom a medzi Švajčiarskom a Marokom] sa vzťahujú výlučne na územie Marockého kráľovstva. Územie Západnej Sahary je podľa rezolúcií OSN ‚nesamosprávnym územím‘ a nie je súčasťou územia [Marockého kráľovstva]. Ak tovar nezodpovedá pravidlám pôvodu stanoveným v predmetnej dohode (napríklad preto, lebo bol vyrobený [v] Západnej Sahare) a napriek všetkému sa predložia falošné doklady o pôvode vystavené v rámci uvedenej dohody (pôvod Maroko), po právnom potvrdení kontrolným postupom sa preferenčné zaobchádzanie neposkytne“ (pozri internetovú stránku švajčiarskeho parlamentu <https://www.parlament.ch/fr/ratsbetrieb/suche-curia-vista/geschaefte/AffairId=20133178>). Pozri v tomto zmysle tiež odpoveď ministra zahraničných vecí Islandskej republiky na parlamentnú otázku poskytnutú 18. apríla 2016: „Súhlasíme s výkladom dohody o voľnom obchode medzi EZVO a Marokom, ktorý podali nórske a švajčiarske orgány a podľa ktorého sa [táto dohoda] nevzťahuje na výrobky pochádzajúce zo Západnej Sahary“ (pozri internetovú stránku islandskeho parlamentu <http://www.althingi.is/alttext/raeda/145/rad20160418T160934.html>).

41 — Pozri v tomto zmysle článok 2.1 dohody o voľnom obchode uzatvorenej 15. júna 2004 vo Washingtone D. C. medzi Spojenými štátmi americkými a Marockým kráľovstvom („Except as otherwise provided, this Chapter applies to trade in goods of a Party“) a článok 36 dohody o voľnom obchode uzatvorenej 19. júna 1997 v Ženeve medzi štátmi EZVO a Marockým kráľovstvom („Táto dohoda sa vzťahuje na územie zmluvných strán s výhradou ustanovení protokolu E“, ktorý oprávňuje Nórske kráľovstvo, aby z pôsobnosti dohody o voľnom obchode vylúčilo územie Svalbard).

ii) Skutočnosť, že Únia a jej členské štáty neuznali zvrchovanosť Marockého kráľovstva nad Západnou Saharou

83. Ako Rada a Komisia uviedli v konaní na Všeobecnom súde⁴² a ako tvrdia v konaní na Súdnom dvore, Únia a jej členské štáty nikdy neuznali, že Západná Sahara je súčasťou územia Marockého kráľovstva alebo že Marocké kráľovstvo má nad ňou zvrchovanosť.

84. Rada navyše vôbec nevysvetlila, ako by z právneho hľadiska bolo možné uplatňovať na určitom území dohodu uzatvorenú s určitou krajinou bez uznania akejkoľvek právomoci alebo právnej moci tejto krajiny nad týmto územím, pričom sa ani len neodvolala na články 34 až 36 Viedenského dohovoru a nepreukázala ich uplatnenie na konkrétny prípad.

85. Naopak, zastávam názor, že uplatniteľnosť v každom prípade nevyhnutne znamená uznanie.

86. Okrem toho nemôžem akceptovať názor Rady týkajúci sa „uplatňovania bez uznania“, ktorý je pokusom o zosúladienie uplatniteľnosti alebo uplatňovania predmetných dohôd na Západnú Saharu s vôľou nezaujať nijaké stanovisko k akémukoľvek uznaniu skutočnosti, že Západná Sahara je súčasťou Marockého kráľovstva, Úniou a členskými štátmi. Toto neuznanie určite a definitívne vylučuje možnosť, že Únia mala pri dojednávaní dohody o pridružení a dohody o liberalizácii v úmysle dosiahnuť, aby sa tieto dohody vzťahovali na Západnú Saharu.

iii) Ako je to s uplatňovaním *de facto* na územie Západnej Sahary, ktoré by predstavovalo „neskoršiu prax“?

87. V konaní na Všeobecnom súde Front Polisario poukázal na existenciu praxe, podľa ktorej sa dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii *de facto* uplatňovali na územie Západnej Sahary, čo Rada a Komisia potvrdili na pojednávaní na Všeobecnom súde⁴³ a zopakovali v konaní na Súdnom dvore⁴⁴.

88. Domnievam sa, že sa tým nemôže rozšíriť pôsobnosť uvedených dohôd na Západnú Saharu, ako to Všeobecný súd uznal v bode 103 napadnutého rozsudku.

89. Je pravda, že „neskoršiu prax“ v zmysle článku 31 ods. 3 písm. b) Viedenského dohovoru⁴⁵ síce možno zohľadniť ako doplňujúci dôkaz o tom, aký význam sa má pripísať zneniu dohody s prihliadnutím na jej predmet a účel, no táto prax nie je sama osebe rozhodujúca.⁴⁶

90. Ako tvrdí Komisia, okolnosti týkajúce sa praxe dodržiavanej Úniou a Marockým kráľovstvom v súvislosti s uplatňovaním predmetných dohôd na Západnú Saharu, ktoré Všeobecný súd preskúmal v bodoch 78 až 87 napadnutého rozsudku, neznameniajú, že ide o „neskoršiu prax“ v zmysle článku 31 ods. 3 písm. b) Viedenského dohovoru.⁴⁷

42 — Pozri body 74, 75 a 81 napadnutého rozsudku.

43 — Pozri bod 87 napadnutého rozsudku.

44 — Pozri bod 65 (pokiaľ ide o Komisiu) a bod 67 (pokiaľ ide o Radu) týchto návrhov.

45 — Hoci článok 31 ods. 1 tohto dohovoru stanovuje, že „zmluva sa musí vykladať dobromyseľne, v súlade s obvyklým významom, ktorý sa dáva výrazom v zmluve v ich celkovej súvislosti, a takisto s prihliadnutím na predmet a účel zmluvy“, v jeho článku 31 ods. 3 písm. b) je uvedené, že „spolu s celkovou súvislosťou bude sa brať zreteľ... na akúkoľvek neskoršiu prax pri vykonávaní zmluvy, ktorá založila dohodu strán týkajúcu sa jej výkladu“.

46 — Pozri rozhodnutie *Air Transport Services Agreement Arbitration* (Spojené štáty americké v. Talianska republika), 1965, *Zbierka rozhodcovských rozsudkov*, zv. XVI, s. 75, s. 99, ktoré sa opiera o poradné stanovisko Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti z 12. augusta 1922 o právomoci Medzinárodnej organizácie práce (ILO) na prijatie medzinárodnej úpravy pracovných podmienok zamestnancov v poľnohospodárstve (SDMS, séria B, s. 39 až 41).

47 — Hoci článok 31 ods. 1 tohto dohovoru stanovuje, že „zmluva sa musí vykladať dobromyseľne, v súlade s obvyklým významom, ktorý sa dáva výrazom v zmluve v ich celkovej súvislosti, a takisto s prihliadnutím na predmet a účel zmluvy“, v jeho článku 31 ods. 3 písm. b) je uvedené, že „spolu s celkovou súvislosťou bude sa brať zreteľ... na akúkoľvek neskoršiu prax pri vykonávaní zmluvy, ktorá založila dohodu strán týkajúcu sa jej výkladu“.

91. V tejto súvislosti nesúhlasím s výkladom medzinárodného práva, ktorý podal Súdny dvor vo svojom rozsudku z 11. marca 2015, Oberto a O’Leary (C-464/13 a C-465/13, EU:C:2015:163), v ktorom Súdny dvor rozhodol, že „ako vyplýva z judikatúry Medzinárodného súdneho dvora, neskoršia prax pri vykonávaní zmluvy *môže mať prednosť pred jasnými pojmami tejto zmluvy*, ak táto prax vyjadruje dohodu zmluvných strán [MSD, vec týkajúca sa kostola v Préah Vihear (Kambodža v. Thajsko), rozsudok z 15. júna 1962, Zbierka 1962, s. 6]“⁴⁸.

92. Predovšetkým poukazujem na to, že rozsudok Medzinárodného súdneho dvora vo veci týkajúcej sa chrámu Preah Vihear bol vydaný pred uzatvorením Viedenského dohovoru, ktorý bol podpísaný v roku 1969. Nemohol sa teda priamo týkať výkladu článku 31 ods. 3 písm. b) tohto dohovoru, keďže toto ustanovenie v tom čase neexistovalo.

93. Ďalej zastávam názor, že Medzinárodný súdny dvor nikde v tomto rozsudku výslovne ani implicitne nekonštatoval, že neskoršia prax pri vykonávaní zmluvy môže mať prednosť pred jasnými pojmami tejto zmluvy.

94. Napokon, pokiaľ toto ustanovenie vyjadruje pravidlo obyčajového medzinárodného práva, je potrebné poznamenať, že Medzinárodný súdny dvor nekonštatoval, že neskoršia prax môže mať prednosť pred jasnými pojmami zmluvy, ak táto prax vyjadruje dohodu zmluvných strán.

95. Naopak, uvedený rozsudok je jedným z hlavných rozsudkov Medzinárodného súdneho dvora týkajúcich sa pojmov *estoppel* alebo súhlas v medzinárodnom práve⁴⁹, ktoré sú úplne odlišné od pojmu „neskoršia prax“.

96. Podľa môjho názoru nie je možné, aby „neskoršia prax“ odporujúca obvyklému významu pojmov dohody mala prednosť pred týmito pojmami, ibaže predstavuje prax, ktorú účastníci dohody poznajú a akceptujú a ktorá je dostatočne rozšírená a uplatňuje sa dostatočne dlho na to, aby mohla sama osebe predstavovať novú dohodu. Listiny založené v spise týkajúcom sa prejednávanej veci, ktoré Všeobecný súd preskúmal v bodoch 78 až 87 napadnutého rozsudku, pritom nepostačujú na preukázanie takej praxe.

97. V prvom rade odpoveď vysokej predstaviteľky Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, podpredsedníčky Komisie Catherine Ashtonovej, v mene Komisie na písomné otázky položené poslancami Parlamentu s označením E-001004/11, P-001023/11 a E-002315/11 (Ú. v. EÚ C 286 E, 2011, s. 1), citovaná v bode 78 napadnutého rozsudku ako vyhlásenie nepredstavuje prax na účely vykonávania dohody o pridružení a dohody o liberalizácii. Okrem toho na pojednávaní Rada nepodporila názor vyjadrený v tejto odpovedi, že Marocké kráľovstvo bolo mocnosťou, ktorá *de facto* spravovala Západnú Saharu.

48 — Bod 61 (Kurzívou zvýraznil generálny advokát). Chrám Preah Vihear je postavený na rovnomennom výbežku, ktorý sa nachádza vo východnej časti pohoria Dangrek, ktoré určuje hranicu medzi Kambodžským kráľovstvom na juhu a Thajským kráľovstvom na severe. V roku 1904 Francúzska republika, ktorej protektorátom bolo v tom čase Kambodžské kráľovstvo, a Siamské kráľovstvo (bývalý názov Thajského kráľovstva), podpísali dohovor, ktorý stanovoval vytvorenie zmiešanej komisie poverenej vymedzením hranice medzi týmito dvoma územiami. Podľa tohto dohovoru hranica kopírovala rozvodnú čiaru medzi povodiami riek Nam Sen a Mekong. Napriek tomu, že podľa tohto ustanovenia sa uvedený chrám nachádzal na thajskom území, zmiešaná komisia ho umiestnila na kambodžské územie. Po tom, čo Kambodžské kráľovstvo získalo nezávislosť, Thajské kráľovstvo v roku 1954 obsadilo tento chrám.

49 — Pozri napríklad CRAWFORD, J.: *Brownlie’s Principles of Public International Law*. 8. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 419 až 421. Hoci zmiešaná komisia umiestnila uvedený chrám na kambodžské územie, Thajské kráľovstvo nikdy nenamietalo voči mape vypracovanej touto komisiou, ktorú mu predložila francúzska vláda. Vzhľadom na to, že Thajské kráľovstvo nemalo žiadne námietky, Medzinárodný súdny dvor rozhodol, že konkludentne uznalo túto mapu a že nemôže spochybniť kambodžskú zvrchovanosť nad týmto chrámom. Pozri v tomto zmysle s. 22, 23 a 25 až 35 tohto rozsudku.

98. V druhom rade návštevy Západnej Sahary, ktoré uskutočnil Potravinový a veterinárny úrad Komisie (PVÚ) a ktoré Všeobecný súd spomenul v bode 79 napadnutého rozsudku, tiež nepredstavujú vykonávanie predmetných dohôd, lebo v nich nie sú upravené a podľa Komisie ich nemožno zohľadniť ako výkladovú indíciu, lebo sa týkajú všetkých výrobkov, ktoré vstupujú na územie Únie, bez ohľadu na to, aký colný režim sa na ne vzťahuje.

99. V treťom rade skutočnosť, že 140 marockých vývozcov schválených Komisiou na základe dohody o pridružení sa usadilo v Západnej Sahare, ktorú Všeobecný súd spomenul v bode 80 napadnutého rozsudku, tiež nepredstavuje vykonávanie predmetných dohôd, a to tým skôr, že títo vývozcovia sú usadení aj v Maroku, čo Únia a jej členské štáty uznali, a z tohto dôvodu majú právo dovoľávať sa predmetných dohôd.

100. Napokon, hoci Rada a Komisia uviedli – ako Všeobecný súd poznamenal v bode 87 napadnutého rozsudku –, že dohoda o liberalizácii sa *de facto* uplatňovala na Západnú Saharu, rozsah a dĺžka jej uplatňovania nie sú známe. Na to, aby išlo o „neskoršiu prax“ v zmysle článku 31 ods. 3 písm. b) Viedenského dohovoru, je pritom „nevyhnutné, aby existovala *nesporná zhoda medzi stanoviskami strán* a aby tieto stanoviská mohli určiť význam niektorého ustanovenia zmluvy“⁵⁰. V prejednávanej veci taká zhoda neexistuje, lebo – ako Všeobecný súd uviedol v bode 100 napadnutého rozsudku – „Marocké kráľovstvo má úplne odlišný pohľad na vec“ ako Únia⁵¹.

iv) Relatívny účinok zmlúv (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*)

101. V prípade neexistencie výslovného ustanovenia o rozšírení pôsobnosti by uplatňovanie predmetných dohôd na Západnú Saharu odporovalo aj všeobecnej zásade medzinárodného práva týkajúcej sa relatívneho účinku zmlúv (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*), ktorá – ako Súdny dvor rozhodol v rozsudku z 25. februára 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91)⁵² – je osobitným spôsobom vyjadrená v článku 34 Viedenského dohovoru.

102. Tak ako článok 94 dohody o pridružení posudzovanej v prejednávanej veci, aj článok 83 dohody o pridružení medzi EÚ a Izraelom stanovuje, že „táto dohoda sa vzťahuje na jednej strane na [územie Únie] a na strane druhej na územie Štátu Izrael“.

103. Pripomínam, že – tak ako v prejednávanej veci a napriek odlišnému názoru Štátu Izrael na túto otázku – Únia a jej členské štáty neuznávajú zvrchovanosť Štátu Izrael nad územím Západného brehu Jordánu a Pásma Gazy ani jeho spôsobilosť medzinárodne zastupovať toto územie a uzatvárať v jeho mene a na jeho účet dohody ako mocnosť, ktorá okupuje tieto územia.⁵³

50 — Pozri rozhodnutie rozhodcovského súdu zriadeného vládou Francúzskej republiky a Organizáciou Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO) z 14. januára 2003 o otázke daňového režimu dôchodkov vyplácaných úradníkom organizácie UNESCO na dôchodku, ktorí majú bydlisko vo Francúzsku, *Zbierka rozhodcovských rozsudkov*, zv. XXV (2003), s. 233, bod 74. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

51 — Pozri v tomto zmysle body 63 až 66 týchto návrhov.

52 — V tomto rozsudku týkajúcom sa Euro-stredomorskej dohody, ktorou sa zakladá pridruženie medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Izraelským štátom na druhej strane, podpísanej 20. novembra 1995 v Bruseli (Ú. v. ES L 147, 2000, s. 3; Mim. vyd. 11/033, s. 287, a Mim. vyd. 11/055, s. 167, ďalej len „dohoda o pridružení medzi EÚ a Izraelom“) išlo o vývoz výrobkov vyrobených na Západnom brehu Jordánu do Únie.

53 — Ako totiž Medzinárodný súdny dvor rozhodol v bode 78 svojho poradného stanoviska z 9. júla 2004 o právnych následkoch vybudovania múry na okupovanom palestínskom území, *Zbierka MSD* 2004, s. 136: „územia, ktoré sa nachádzajú medzi Zelenou líniou... a bývalou východnou hranicou mandátnej Palestíny, v roku 1967 obsadil Izrael počas ozbrojeného konfliktu medzi Izraelom a Jordánskom. Podľa obvyčajového medzinárodného práva išlo teda o okupované územia, na ktorých mal Izrael postavenie okupujúcej mocnosti. Na tejto situácii nič nezmenili udalosti, ku ktorým neskôr došlo na týchto územiach.... Všetky tieto územia (vrátane Východného Jeruzalema) sú naďalej okupovanými územiami a Izrael má na týchto územiach naďalej postavenie okupujúcej mocnosti“.

104. Za týchto okolností Súdny dvor rozhodol, že výrobky s pôvodom na Západnom brehu Jordánu nepatria do pôsobnosti dohody o pridružení medzi EÚ a Izraelom, „tak, že zohľadnil na jednej strane zásadu všeobecného medzinárodného práva, a to zásadu relatívneho účinku zmlúv... (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*)... a na druhej strane skutočnosť, že Únia uzatvorila dohodu o pridružení aj s Organizáciou pre oslobodenie Palestíny (OOP), ktorá koná na účet palestínskych orgánov Západného brehu Jordánu a Pásma Gazy, pričom táto dohoda sa podľa svojho znenia uplatňuje najmä na území Západného brehu Jordánu“⁵⁴.

105. Keďže Západná Sahara je nesamosprávnym územím v zmysle článku 73 Charty Organizácie Spojených národov, predstavuje tretiu stranu (*tertius*) vo vzťahu k Únii a k Marockému kráľovstvu.

106. Je pravda, že existujú aj výnimky zo zásady *pacta tertiis nec nocent nec prosunt*, najmä výnimky zakotvené v článkoch 35 a 36 Viedenského dohovoru, ktoré sa týkajú zmlúv ustanovujúcich záväzky alebo práva tretím štátom.

107. V prejednávanej veci by dohoda o liberalizácii – za predpokladu, že by sa vzťahovala na Západnú Saharu – neustanovovala Západnej Sahare záväzok, ale právo, ktoré by jej umožňovalo vyvážať výrobky s pôvodom na jej území, na ktoré sa vzťahuje uvedená dohoda, do Únie v rámci preferenčného colného režimu zavedeného touto dohodou.

108. Podľa článku 36 Viedenského dohovoru, ktorý sa týka zmlúv ustanovujúcich práva tretím stranám, pritom tretej strane vznikne právo len vtedy, ak s tým táto strana súhlasí, a tento súhlas možno predpokladať, pokiaľ táto strana neuvedie opak. Tiež je potrebné, aby tretia strana bola schopná vyjadriť tento súhlas, ale vzhľadom na to, že Západná Sahara je nesamosprávnym územím, a vzhľadom na to, že Marocké kráľovstvo sa domnieva, že nie je viazané článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov, jej súhlas nemožno predpokladať bez predchádzajúceho vyjadrenia jej obyvateľov alebo ich zástupcov, ktoré nebolo vyžiadané.

109. Z vyššie uvedeného vyplýva, že výnimka zo všeobecnej zásady medzinárodného práva týkajúcej sa relatívneho účinku zmlúv stanovená v článku 36 Viedenského dohovoru sa nevzťahuje na prejednávaný prípad.

110. Všeobecný súd teda tým, že v bode 97 napadnutého rozsudku rozhodol, že „okolnosti prejednávanej veci sú odlišné v tom zmysle, že v prejednávanej veci Únia neuzatvorila dohodu o pridružení týkajúcu sa výrobkov pochádzajúcich zo Západnej Sahary s Frontom Polisario ani s iným štátom či subjektom“, odlišil prejednávanú vec od veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 25. februára 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91), ale z tohto odlíšenia nevyvodil záver, že uplatňovanie predmetných dohôd na Západnú Saharu by odporovalo všeobecnej zásade relatívneho účinku zmlúv.

111. Na základe článku 94 dohody o pridružení a zásady relatívneho účinku zmlúv sa pritom Všeobecný súd nemohol oprieť o skutočnosť, že „dohoda o pridružení... neobsahuje nijakú výkladovú doložku a nijaké ďalšie ustanovenie, ktoré by vylučovalo územie Západnej Sahary z jej pôsobnosti“⁵⁵. Tiež nemohol rozhodnúť, že skutočnosť, že inštitúcie Únie nenástojili na tom, aby bola „do dohody schválenej [sporným rozhodnutím] vložená doložka vylučujúca také uplatňovanie...[,] svedčí o tom, že... akceptujú výklad dohody o pridružení..., podľa ktorého sa tieto dohody vzťahujú aj na časť Západnej Sahary ovládanú Marockým kráľovstvom“⁵⁶.

112. Domnievam sa teda, že treba vyhovieť prvej časti druhého odvolacieho dôvodu v rozsahu, v akom sa týka uplatňovania dohody o liberalizácii na Západnú Saharu.

54 — Bod 96 napadnutého rozsudku, ktorý odkazuje na body 44 až 53 rozsudku z 25. februára 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91).

55 — Bod 101 napadnutého rozsudku.

56 — Bod 102 napadnutého rozsudku.

113. Všeobecný súd sa totiž tým, že v bode 103 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že „dohoda [o liberalizácii] sa vzhľadom na svoj... kontext *uplatňuje* aj na území Západnej Sahary alebo presnejšie na podstatnej časti tohto územia ovládanej Marockým kráľovstvom“⁵⁷, dopustil nesprávneho právneho posúdenia, na základe ktorého treba podľa môjho názoru zrušiť napadnutý rozsudok.

114. V tomto prípade vzhľadom na to, že to dovoľuje stav konania v zmysle článku 61 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, treba žalobu o neplatnosť, ktorú podal Front Polisario, zamietnuť ako neprípustnú pre nedostatok záujmu na konaní a aktívnej legitimácie, lebo ak sa dohoda o liberalizácii nevzťahuje na Západnú Saharu, zrušenie sporného rozhodnutia by nemohlo poskytnúť Frontu Polisario nijaký prospech ani by ho nemohlo priamo a osobne ovplyvniť.

115. Pre prípad, ak by Súdny dvor nesúhlasil s mojím záverom, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že rozhodol, že dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii sa vzťahujú na Západnú Saharu, v nasledujúcich bodoch preskúmam ostatné odvolacie dôvody.

B – Subsidiárne

1. O prvom odvolacom dôvode založenom na viacnásobnom nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa spôsobilosti Frontu Polisario byť účastníkom konania na súdoch Únie

a) Argumentácia účastníkov konania

116. Rada a Komisia tvrdia, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že na základe úvah uvedených v bodoch 34 až 60 napadnutého rozsudku dospel k záveru, že Front Polisario treba považovať za právnickú osobu, ktorá má spôsobilosť domáhať sa zrušenia sporného rozhodnutia na súde Únie.

117. V tejto súvislosti predovšetkým v podstate zdôrazňujú, že Front Polisario nemá právnu subjektivitu podľa práva členského štátu alebo tretej krajiny. Ďalej tvrdia, že Front Polisario nemožno považovať ani za subjekt medzinárodného práva.

118. Napokon uvádzajú, že hoci judikatúra⁵⁸, na základe ktorej Všeobecný súd v bodoch 48 až 52 napadnutého rozsudku konštatoval, že Front Polisario má procesnú spôsobilosť, výnimočne umožňuje podať žalobu na súdoch Únie subjektom, ktoré nemajú právnu subjektivitu, podmieňuje prípustnosť žaloby, ktorú podajú, dodržaním dvoch kumulatívnych podmienok, pričom Front Polisario nespĺňa druhú z nich, teda že Únia a jej inštitúcie s ním zaobchádzali ako so samostatným subjektom, ktorý môže mať práva, ktoré sú mu vlastné, alebo sa naň môžu vzťahovať povinnosti či obmedzenia (pozri body 52 a 55 až 59 napadnutého rozsudku).⁵⁹

119. Podľa Rady a Komisie mal Všeobecný súd konštatovať, že druhá podmienka nebola splnená, keďže Front Polisario nebol spomenutý v aktoch prijatých inštitúciami Únie a tieto inštitúcie ho ani „[neuznali] za svoj[ho] partner[a] pri rokovaníach“⁶⁰.

57 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Je všeobecne známe, že Všeobecný súd použil výraz „uplatňuje sa“ namiesto slovného spojenia „je uplatňovaná“, čo podľa znenia týchto bodov zrejme zodpovedalo jeho názoru.

58 — Pozri rozsudky z 8. októbra 1974, Union syndicale – Service public européen a i./Rada (175/73, EU:C:1974:95); z 8. októbra 1974, Syndicat général du personnel des organismes européens/Komisia (18/74, EU:C:1974:96); z 28. októbra 1982, Groupement des Agences de voyages/Komisia (135/81, EU:C:1982:371), a z 18. januára 2007, PKK a KNK/Rada (C-229/05 P, EU:C:2007:32), ako aj uznesenie zo 14. novembra 1963, Lassalle/Parlament (15/63, EU:C:1963:47).

59 — Prvá podmienka vyžaduje, aby mal dotknutý subjekt stanovy a vnútornú štruktúru, ktorá mu zabezpečuje autonómiu potrebnú na to, aby v právnych vzťahoch konal ako zodpovedný subjekt (pozri body 53 a 54 napadnutého rozsudku).

60 — Bod 49 napadnutého rozsudku.

120. Za týchto podmienok sa Všeobecný súd ďalej dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bodoch 56 až 59 napadnutého rozsudku konštatoval, že žaloba je prípustná, na základe z toho, že Valné zhromaždenie OSN priznalo Frontu Polisario postavenie zástupcu ľudu Západnej Sahary, a na základe účasti tohto subjektu na rokovaní o definitívnom postavení Západnej Sahary vedených pod záštitou OSN.

121. Front Polisario v tejto súvislosti v prvom rade tvrdí, že je subjektom medzinárodného práva vzhľadom na to, že má postavenie národnooslobodzovacieho hnutia.

122. V druhom rade Front Polisario popiera, že záver Všeobecného súdu týkajúci sa jeho procesnej spôsobilosti vychádza z nesprávneho právneho posúdenia. V tejto súvislosti po prvé poznamenáva, že Rada nespochybňuje konštatovanie Všeobecného súdu, že Front Polisario má na základe svojich stanov vnútornú štruktúru, ktorá mu zabezpečuje autonómiu potrebnú na to, aby v právnych vzťahoch konal ako zodpovedný subjekt.

123. Po druhé Front Polisario sa v podstate domnieva, že Všeobecný súd mohol konštatovať, že táto právna spôsobilosť mu v prejednávacom prípade umožnila obrátiť sa na súd Únie, keďže Rada a Komisia samy uznali, že má postavenie zástupcu ľudu Západnej Sahary, účastníka rokovaní o budúcnosti tohto územia vedených pod záštitou OSN, ako aj legitímneho partnera Únie pri rokovaní o tejto otázke.

b) Posúdenie

124. Poznamenávam, že Rada a Komisia napádajú len časť úvah, na základe ktorej Všeobecný súd rozhodol, že Front Polisario mal procesnú spôsobilosť, aj keď nemal právnu subjektivitu. V tomto zmysle nepopierajú, že stanovky Frontu Polisario mu umožňujú, aby v právnych vzťahoch konal ako zodpovedný subjekt.

125. Pripomínam, že právo Únie v určitých prípadoch priznáva procesnú spôsobilosť subjektom, ktoré nemajú právnu subjektivitu. Ako Súdny dvor rozhodol v bode 144 rozsudku z 18. januára 2007, PKK a KNK/Rada (C-229/05 P, EU:C:2007:32), „ustanovenia Štatútu Súdneho dvora, najmä jeho článok 21, Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, najmä jeho článok [120], a Rokovacieho poriadku [Všeobecného súdu], najmä jeho článok [76], nepredpokladajú podanie žaloby organizáciami, ktoré nemajú právnu subjektivitu.... [Vo] výnimočnej situácii treba procesné pravidlá upravujúce prípustnosť žaloby o neplatnosť uplatniť tak, že sa v nevyhnutnej miere prispôbia okolnostiam predmetnej veci“.

126. V tejto súvislosti nesúhlasím so stanoviskom Rady vyjadreným v bode 17 jej odvolania, ktoré sa opiera o uznesenie z 3. apríla 2008, Landtag Schleswig-Holstein/Komisia (T-236/06, EU:T:2008:91), a podľa ktorého „právo Únie môže samostatne priznať procesnú spôsobilosť *iba* vtedy, keď je právne postavenie žalobcu upravené *výlučne* právom Únie“⁶¹.

127. Na rozdiel od toho, čo tvrdí Rada, Súd prvého stupňa v bode 22 tohto uznesenia, potvrdeného uznesením z 24. novembra 2009, Landtag Schleswig-Holstein/Komisia (C-281/08 P, neuverejnené, EU:C:2009:728), len rozhodol, že „v prípade žalôb podaných podštatnými územnými samosprávnymi celkami Súd prvého stupňa posudzuje existenciu právnej subjektivity žalobcu podľa vnútroštátneho verejného práva“.

128. Front Polisario pritom nie je podštatným územným celkom, na ktorý by sa mohla uplatniť táto judikatúra, a navyše nezakladá svoju procesnú spôsobilosť na vnútroštátnom práve.

61 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

129. Hoci účastníci konania v skutočnosti nepopierajú, že Front Polisario má stanovy a vnútornú štruktúru, ktorá mu zabezpečuje autonómiu potrebnú na to, aby v právnych vzťahoch konal ako zodpovedný subjekt, je sporné, či Únia a jej inštitúcie zaobchádzali s Frontom Polisario ako so samostatným subjektom, ktorý môže mať práva, ktoré sú mu vlastné, alebo na ktorý sa môžu vzťahovať povinnosti či obmedzenia v zmysle judikatúry citovanej v bode 52 napadnutého rozsudku.⁶²

130. Hneď na úvod treba poznamenať, že Súdny dvor sa vo svojej judikatúre týkajúcej sa procesnej spôsobilosti subjektov, ktoré nemajú právnu subjektivitu, ešte nezaoberal otázkou procesnej spôsobilosti organizácie, ktorú OSN uznala za zástupcu ľudu nesamosprávneho územia. Je teda prirodzené, že prípad Frontu Polisario do určitej miery striktne nezapadá do prípadov, s ktorými počíta táto judikatúra.

131. V tejto súvislosti poukazujem na to, že vec, v ktorej bol vydaný rozsudok z 28. októbra 1982, *Groupement des Agences de voyages/Komisía* (135/81, EU:C:1982:371), sa týkala vznikajúcej luxemburskej spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorej procesnú spôsobilosť Komisía spochybnila. Súdny dvor v bode 9 svojho rozsudku rozhodol, že „[Komisía] nemôže... spochybniť procesnú spôsobilosť subjektu, ktorému umožnila, aby sa zúčastnil na postupe verejného obstarávania a ktorému zaslala zamietavé rozhodnutie po porovnávanom posúdení všetkých uchádzačov“.

132. V prejednávanej veci Rada nikdy neumožnila Frontu Polisario, aby sa zúčastnil na postupe dojednávania dohody o liberalizácii.

133. Vec, v ktorej bol vydaný rozsudok z 18. januára 2007, *PKK a KNK/Rada* (C-229/05 P, EU:C:2007:32), sa rovnako týkala najmä „Kurdistan Workers' Party (PKK)“, ktorej samotná existencia bola spochybnená, ale ktorá bola predmetom obmedzujúcich opatrení prijatých Úniou.

134. Súdny dvor rozhodol, že „ak... zákonodarca [Únie] posúdil, že PKK naďalej existuje na účely, aby bola predmetom obmedzujúcich opatrení stanovených nariadením..., koherencia a spravodlivosť nútia uznať, že tento subjekt naďalej dostatočne existuje a môže popierať takéto opatrenie. Akýkoľvek iný záver by mal za následok, že organizácia by mohla byť zahrnutá do sporného zoznamu bez toho, aby mohla podať žalobu proti tomuto zahrnutiu“⁶³.

135. V prejednávanej veci sa sporné rozhodnutie, ktorým sa schvaľuje medzinárodná dohoda uzatvorená medzi Úniou a Marockým kráľovstvom, netýka Frontu Polisario.

136. Hoci prípad Frontu Polisario nepatrí medzi prípady, s ktorými počítajú rozsudky z 28. októbra 1982, *Groupement des Agences de voyages/Komisía* (135/81, EU:C:1982:371), a z 18. januára 2007, *PKK a KNK/Rada* (C-229/05 P, EU:C:2007:32), domnievam sa, že je mu bližší prípad, ktorým sa Súdny dvor zaoberal v rozsudku z 8. októbra 1974, *Union syndicale – Service public européen a i./Rada* (175/73, EU:C:1974:95).

137. V bode 12 tohto rozsudku, ktorý sa týkal žaloby o neplatnosť podanej odborovou organizáciou bez právnej subjektivity proti vymenovaniu určitých úradníkov, Súdny dvor vymenoval určité skutočnosti, ktoré sa majú zohľadniť pri skúmaní procesnej spôsobilosti, pričom medzi nimi bola uvedená skutočnosť, že „inštitúcie [Únie] ju uznali za svojho partnera pri rokovaní o problémoch súvisiacich s kolektívnymi záujmami zamestnancov“, teda o inom (a širšom) probléme, než je ten, ktorého sa týka žaloba.

62 — Pozri poznámku pod čiarou 58 týchto návrhov.

63 — Bod 112.

138. Okrem toho, aj keď sa žaloba o neplatnosť, ktorú podal Front Polisario na Všeobecnom súde, týka len rozhodnutia Rady o uzatvorení dohody o liberalizácii, Front Polisario je jedným z dvoch partnerov uznaných OSN, a teda všetkými členskými štátmi a inštitúciami Únie⁶⁴, na účely určenia budúcnosti Západnej Sahary.

139. Front Polisario sa navyše svojou žalobou o neplatnosť ako zástupca ľudu Západnej Sahary, ktorého uznala OSN, usiluje chrániť práva tohto ľudu vyplývajúce z medzinárodného práva, a to jeho právo na sebaurčenie a na jeho trvalú zvrchovanosť nad prírodnými zdrojmi⁶⁵ Západnej Sahary.⁶⁶

140. Z týchto rozsudkov vyplýva, že Súdny dvor chcel prispôbiť svoju judikatúru veľmi odlišným okolnostiam, keďže realita je vždy zložitejšia ako predstava normotvorcov, pričom odmietol príliš formalistický alebo príliš striktný prístup.

141. Na tomto výklade judikatúry Súdneho dvora nič nemenia tvrdenia Rady a Komisie, podľa ktorých by Súdny dvor vzhľadom na politický charakter otázok, ktoré vyvoláva prejednávajúca vec, musel uskutočniť skôr politickú než právnu analýzu.

142. V tomto zmysle sa stotožňujem s odpoveďou Medzinárodného súdneho dvora na takéto tvrdenie uvedené v obdobnom prípade: „Medzinárodný súdny dvor sa domnieva, že skutočnosť, že určitá právna otázka má aj politické aspekty, ako to je prirodzene v prípade mnohých otázok, ktoré vznikajú v medzinárodnom živote, neznamená, že táto otázka už nie je ‚právnou otázkou‘ a ‚Medzinárodný súdny dvor nemá právomoc, ktorú mu výslovne priznáva jeho štatút...‘. Bez ohľadu na politické aspekty položenú otázku Medzinárodný súdny dvor nemôže poprieť, že otázka, na základe ktorej musí vykonať v zásade súdnu funkciu, je právnou otázkou...“⁶⁷.

143. Z týchto dôvodov má Front Polisario spôsobilosť byť účastníkom konania na súdoch Únie v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ.

144. Nie je teda potrebné skúmať, či má Front Polisario procesnú spôsobilosť ako národnooslobodzovacie hnutie, ktoré má právnu subjektivitu a právnu spôsobilosť v medzinárodnom práve.

145. Treba však zdôrazniť, že skutočnosť, že Front Polisario nemá osobitné postavenie národnooslobodzovacieho hnutia v rámci Valného zhromaždenia OSN, aké mala OLP, nevyhnutne a automaticky neznamená – ako Rada a Komisia tvrdia –, že Front Polisario nemá právnu subjektivitu v medzinárodnom práve.

64 — Pozri v tomto zmysle uznesenia Európskeho parlamentu spomenuté v bode 37 napadnutého rozsudku, ako aj uznesenia Spoločného zhromaždenia pre Afriku, Karibik a Tichomorie (AKT)-EÚ citované v poznámke pod čiarou 79 vyjadrenia Frontu Polisario k odvolaniu.

65 — Zásada trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi je vymedzená ako „právo obyvateľov a národov využívať prírodné zdroje, ktoré sa nachádzajú na ich územiach, a nakladať s nimi na zabezpečenie svojho rozvoja a blahobytu“ [list z 29. januára 2002, ktorý predsedovi Bezpečnostnej rady zaslal zástupca generálneho tajomníka OSN pre právne záležitosti, právny poradca (S/2002/161), bod 14]. V bode 244 svojho rozsudku z 19. decembra 2005 vo veci týkajúcej sa ozbrojených činností na území Konga (Konžská demokratická republika v. Uganda), Zbierka MSD 2005, s. 168, Medzinárodný súdny dvor rozhodol, že táto zásada má charakter zásady obvyčajového medzinárodného práva.

66 — Pozri v tomto zmysle list z 29. januára 2002, ktorý predsedovi Bezpečnostnej rady zaslal zástupca generálneho tajomníka OSN pre právne záležitosti, právny poradca (S/2002/161), bod 24: „pokiaľ sú zdroje nesamosprávnych zemí využívané v prospech národov týchto území, v ich mene alebo *po porade s ich zástupcami*, toto využívanie sa považuje za zlučiteľné s povinnosťami, ktoré majú spravujúce mocnosti na základe Charty a v súlade s rezolúciami Valného zhromaždenia, ako aj zásadou ‚trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi‘, ktorá je v nich zakotvená“.

67 — Poradné stanovisko z 9. júla 2004 o právnych následkoch vybudovania múra na okupovanom palestínskom území, Zbierka MSD 2004, s. 136, bod 41.

146. Naopak vzhľadom na to, že viaceré štáty uznali Front Polisario za národnooslobodzovacie hnutie,⁶⁸ že Valné zhromaždenie OSN ho uznalo za zástupcu ľudu Západnej Sahary,⁶⁹ že Front Polisario sa stal členom medzinárodnej organizácie „Africká únia“, že uzatvoril dohody s Islamskou republikou Mauritánia a Marockým kráľovstvom⁷⁰ a že sa zaviazal dodržiavať Ženevské dohovory z 12. augusta 1949 o ochrane obetí vojny v súlade s článkom 96 ods. 3 Dodatočného protokolu o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov z 8. júna 1977, sa skôr zdá, že treba uznať jeho právnu subjektivitu, ktorú medzinárodné právo priznáva národnooslobodzovacím hnutiam.

147. Prvý odvolací dôvod teda treba zamietnuť.

2. O druhom odvolacom dôvode založenom na viacnásobnom nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa aktívnej legitimity Frontu Polisario

148. Tento odvolací dôvod sa skladá z troch rôznych častí, pričom prvú z nich som už čiastočne preskúmal. Svoje subsidiárne úvahy uvádzam pre prípad, že Súdny dvor odmietne môj záver.

a) O prvej časti v rozsahu, v akom sa týka povahy sporného rozhodnutia

i) Argumentácia účastníkov konania

149. Rada poukazuje na to, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bodoch 70 a 71 napadnutého rozsudku rozhodol, že sporné rozhodnutie je legislatívnym aktom. Rada sa domnieva, že sporné rozhodnutie nie je legislatívnym aktom, lebo jeho právny základ, teda článok 207 ods. 4 prvý pododsek v spojení s článkom 218 ods. 6 písm. a) ZFEÚ, výslovne neodkazuje na legislatívny postup. Podľa jej názoru toto rozhodnutie nie je ani regulačným aktom, lebo nie je všeobecne záväzný. V dôsledku toho sa nemôže priamo a osobne týkať určitej fyzickej alebo právnickej osoby.

150. Front Polisario v tejto súvislosti nesúhlasí s argumentáciou Rady a uvádza, že cieľom Rady je vyňať sporné rozhodnutie z pôsobnosti záruk, ktoré poskytuje právny poriadok Únie. Podľa jeho názoru by sporné rozhodnutie v prípade, ak by nebolo legislatívnym aktom, určite bolo regulačným aktom, keďže ide o všeobecne záväzný akt.

ii) Posúdenie

151. Ako poznamenáva Rada, článok 207 ods. 4 a článok 108 ods. 6 písm. a) ZFEÚ, ktoré tvoria právne základy sporného rozhodnutia, na rozdiel od článkov 203, 349 a 352 ZFEÚ výslovne neodkazujú na riadny alebo mimoriadny legislatívny postup.

152. Toto konštatovanie však neumožňuje preukázať, že sporné rozhodnutie, ktorým sa zavádzajú všeobecne záväzné pravidlá do právneho poriadku Únie, nie je legislatívnym aktom.

153. Článok 289 ods. 3 ZFEÚ vymedzuje pojem legislatívne akty ako „právne akty prijaté legislatívnym postupom“, teda riadnym legislatívnym postupom alebo mimoriadnym legislatívnym postupom.

68 — Napríklad Beninská republika, Jemenská republika, Alžírsko ľudovodemokratická republika, Kapverdská republika, Laoská ľudovodemokratická republika, Grenada, Tuniská republika, Iránska islamská republika a Zambijská republika.

69 — Pozri rezolúcie Valného zhromaždenia OSN o otázke Západnej Sahary z 21. novembra 1979 (A/RES/34/37), bod 7, a z 11. novembra 1980 (A/RES/35/19), bod 10.

70 — Pozri napríklad mauritánsko-saharskú dohodu, podpísanú 10. augusta 1979 v Alžíri medzi Islamskou republikou Mauritánia a Frontom Polisario, kompromisnú dohodu medzi Marockým kráľovstvom a Frontom Polisario o nevyriešených otázkach týkajúcich sa identifikácie, podpísanú v Londýne 19. a 20. júla 1997, a kompromisnú dohodu medzi Marockým kráľovstvom a Frontom Polisario o umiestnení vojsk, vojnových zajatcoch a politických zajatcoch alebo väzňoch, podpísanú v Lisabone 29. augusta 1997.

154. Podľa článku 289 ods. 2 ZFEÚ spočíva mimoriadny legislatívny postup v „prijat[í]... rozhodnutia... Radou za účasti Európskeho parlamentu“.

155. Článok 218 ods. 6 písm. a) bod i) ZFEÚ stanovuje, že „Rada prijme rozhodnutie, ktorým sa uzaviera dohoda...[.] po udelení súhlasu Európskeho parlamentu v [prípade] doh[ôd] o pridružení“.

156. Nie je mi jasné, prečo by sa požiadavka predchádzajúceho súhlasu Parlamentu nemala považovať za účasť Parlamentu na postupe.

157. Skutočnosť, že v článku 289 ods. 2 ZFEÚ je použité slovné spojenie „v osobitných prípadoch ustanovených zmluvami“, nevyhnutne neznamená, že každé ustanovenie Zmluvy o FEÚ, ktoré predpokladá mimoriadny legislatívny postup, to musí výslovne stanovovať. Stačí, ak sa dodrží definícia uvedená v tomto ustanovení.

158. Platí to tým skôr, že – ako Súdny dvor rozhodol v bode 55 rozsudku z 24. júna 2014, Parlament/Rada (C-658/11, EU:C:2014:2025) – „Lisabonská zmluva... vyžadovala schválenie uzavretia medzinárodnej dohody Parlamentom osobitne pre dohody týkajúce sa oblastí, na ktoré sa z vnútorného hľadiska uplatňuje riadny legislatívny postup, upravený v článku 294 ZFEÚ, alebo mimoriadny legislatívny postup, ale iba vtedy, ak si vyžadoval schválenie Parlamentom“.

159. V každom prípade – v rozpore s tým, čo tvrdí Rada –, ak by sporné rozhodnutie nebolo legislatívnym aktom, určite a nevyhnutne by muselo byť regulačným aktom v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ, ako ho vyložil Súdny dvor v bodoch 58 a 61 rozsudku z 3. októbra 2013, Inuit Tapiriit Kanatami a i./Parlament a Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625), keďže v tomto prípade by išlo o všeobecne záväzný akt (lebo medzinárodná dohoda sa ním začleňuje do právneho poriadku Únie)⁷¹, ktorý nie je legislatívnym aktom.

160. To by Rade nemohlo pomôcť, lebo Front Polisario by mohol byť oslobodený od povinnosti preukázať svoju osobnú dotknutosť, ak by sa pripustilo, že sporné rozhodnutie nevyžaduje vykonávacie opatrenia.

161. Všeobecný súd sa teda tým, že v bodoch 70 a 71 napadnutého rozsudku rozhodol, že sporné rozhodnutie predstavuje legislatívny akt prijatý mimoriadnym legislatívnym postupom, nedopustil nesprávneho právneho posúdenia.

b) O druhej časti týkajúcej sa priamej dotknutosti Frontu Polisario

i) Argumentácia účastníkov konania

162. Rada a Komisia tvrdia, že Všeobecný súd sa dopustil viacnásobného nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bodoch 106 až 110 napadnutého rozsudku konštatoval, že Front Polisario bol priamo dotknutý sporným rozhodnutím z dôvodu, že samotná dohoda o liberalizácii obsahovala súbor ustanovení, ktoré vyvolávali priame účinky na právne postavenie Západnej Sahary a týkali sa Frontu Polisario ako partnera Marockého kráľovstva v rámci rokovaní, ktoré sa mali viesť medzi nimi pod záštitou OSN s cieľom vyriešiť spor týkajúci sa tohto územia.

⁷¹ — Pozri rozsudky z 30. apríla 1974, Haegeman (181/73, EU:C:1974:41, bod 5); z 30. septembra 1987, Demirel (12/86, EU:C:1987:400, bod 7); z 15. júna 1999, Andersson a Wåkerås-Andersson (C-321/97, EU:C:1999:307, bod 25); z 23. septembra 2003, Ospelt a Schlössle Weissenberg (C-452/01, EU:C:2003:493, bod 27); z 10. januára 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, EU:C:2006:10, bod 36), ako aj z 28. októbra 2010, Établissements Rimbaud (C-72/09, EU:C:2010:645, bod 19).

163. V tejto súvislosti Rada v podstate tvrdí, že aj keby bol preukázaný priamy účinok určitých ustanovení dohody o liberalizácii, ktoré spresňujú podmienky dovozu výrobkov pochádzajúcich z územia, na ktoré sa vzťahuje táto dohoda, do Únie, tento účinok neumožňuje konštatovať, že sporné rozhodnutie sa priamo týka právneho postavenia Frontu Polisario v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ, a to tým skôr, že Všeobecný súd v prejednávacom prípade v bode 203 napadnutého rozsudku zdôraznil, že tento subjekt nie je viazaný uvedenou dohodou. Pojmy „priamy účinok“ a „priama dotknutosť“ sú totiž odlišné a prvý z nich nie je relevantný alebo v každom prípade nie je rozhodujúci v rámci skúmania týkajúceho sa druhého pojmu.

164. Okrem toho podľa Komisie dohoda o liberalizácii nemá priamy účinok v Únii, lebo na jej vykonanie bolo potrebné prijať vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 812/2012 z 12. septembra 2012, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 747/2001, pokiaľ ide o colné kvóty Únie na niektoré poľnohospodárske výrobky a spracované poľnohospodárske výrobky s pôvodom v Maroku⁷².

165. Napokon právne účinky na územiach, na ktorých neplatí právo Únie, sú irelevantné pri skúmaní, ktoré vyžaduje článok 263 štvrtý odsek ZFEÚ.

166. V každom prípade v napadnutom rozsudku je spomenutá len nepriama súvislosť medzi údajnými priamymi účinkami ustanovení dohody o liberalizácii na územie Západnej Sahary na výrobky, ktoré pochádzajú z tohto územia, ako aj na ich vývozcov alebo dovozcov na jednej strane a účasťou Frontu Polisario na politických rokovaniach, ktorých cieľom bolo vyriešiť spor týkajúci sa tohto územia, na druhej strane. Všeobecný súd mal v skutočnosti dospieť k záveru, že sporné rozhodnutie sa vzhľadom na svoj účel a svoju povahu nemohlo priamo týkať Frontu Polisario a v širšom zmysle akéhokoľvek nepriviligovaného žalobcu, aj keby išlo o subjekt, ktorý si uplatňuje nárok na územie, na ktorom sa má uplatňovať medzinárodná dohoda schválená takým rozhodnutím.

167. Front Polisario v tejto súvislosti tvrdí, že vzhľadom na to, že dohoda o liberalizácii sa vzťahuje na výrobky s pôvodom v Západnej Sahare, Všeobecný súd správne konštatoval, že sporné rozhodnutie sa ho priamo týkalo. V tomto smere najmä zdôrazňuje, že toto rozhodnutie má vyvolávať právne účinky, a teda ho nemožno považovať za akt, ktorý už vzhľadom na jeho povahu nemožno napadnúť žalobou. Ďalej uvádza, že spomenutým rozhodnutím bola schválená dohoda o liberalizácii, a teda toto rozhodnutie už svojím prijatím spôsobilo právne účinky na podmienky vývozu výrobkov s pôvodom v Západnej Sahare do Únie. Napokon v podstate tvrdí, že vzhľadom na to, že Valné zhromaždenie OSN mu priznalo postavenie zástupcu ľudu Západnej Sahary, že rokovania v rámci OSN o Západnej Sahare majú umožniť tomuto ľudu výkon práva na sebaurčenie a že kontrola nad prírodnými zdrojmi je základným prvkom tohto práva, Všeobecný súd mohol oprávnene konštatovať, že sporné rozhodnutie sa priamo týkalo právneho postavenia Frontu Polisario.

ii) Posúdenie

– O tom, či nepriviligovaní žalobcovia môžu byť „priamo dotknutí“ rozhodnutiami Rady o uzatvorení medzinárodných dohôd

168. Nemôžem súhlasiť s tvrdením Rady, že rozhodnutia o uzatvorení medzinárodnej dohody, ktorých právny základ tvorí článok 218 ods. 6 ZFEÚ, už vzhľadom na ich povahu nemôžu napadnúť nepriviligovaní žalobcovia ako Front Polisario.

169. Keď Rada tvrdí, že tieto rozhodnutia už vzhľadom na ich povahu nemôžu mať priame účinky, a teda ich môžu napadnúť žalobou o neplatnosť len privilegovaní žalobcovia, ktorí nemusia preukázať svoj záujem na konaní, zrejme si zamieňa pojmy napadnuteľný akt a záujem na konaní.

72 — Ú. v. EÚ L 247, 2012, s. 7.

170. Pripomínam, že „z ustálenej judikatúry vyplýva, že za napadnuteľné akty v zmysle článku 263 ZFEÚ sa považujú všetky opatrenia prijímané inštitúciami Únie bez ohľadu na ich formu, ktoré majú vyvolávať záväzné právne účinky“⁷³.

171. Skutočnosť, že rozhodnutia o uzatvorení medzinárodných dohôd vyvolávajú také účinky, je dlhodobo ustálená v judikatúre Súdneho dvora⁷⁴, lebo v opačnom prípade by bol „výkon právomocí prenesených na inštitúcie [Únie] v medzinárodnej oblasti... vyňatý zo súdneho preskúmania zákonnosti stanoveného v článku [263 ZFEÚ]“⁷⁵.

172. Podľa môjho názoru teda nemožno poprieť, že sporné rozhodnutie je napadnuteľné.

173. To isté platí aj pre záujem Frontu Polisario na konaní.

174. Ako Súdny dvor rozhodol v bode 25 rozsudku zo 17. apríla 2008, Flaherty a i./Komisia (C-373/06 P, C-379/06 P a C-382/06 P, EU:C:2008:230), „podľa ustálenej judikatúry musí žalobcov záujem na konaní týkajúci sa predmetu žaloby existovať v štádiu podania žaloby, inak by bola žaloba neprípustná. Tento predmet sporu musí pretrvávať, rovnako ako záujem na konaní, až do vyhlásenia rozhodnutia súdu, inak by muselo byť konanie zastavené, čo predpokladá, že výsledok konania prináša prospech účastníkovi konania, ktorý žalobu podal“.

175. Pokiaľ by sa dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii vzťahovali na Západnú Saharu, je zrejmé, že žaloba o neplatnosť by mohla priniesť prospech Frontu Polisario, ktorý sa domnieva, že uplatňovanie týchto dohôd na Západnú Saharu je v rozpore s právom jej ľudu na sebaurčenie, so zásadou trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi a s článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov.

– O pojmoch priama dotknutosť a priamy účinok

176. Ako Všeobecný súd uviedol v bode 105 napadnutého rozsudku, „z ustálenej judikatúry vyplýva, že podmienka, podľa ktorej sa musí akt, ktorý je predmetom žaloby, „priamo týkať“ fyzickej osoby alebo právnickej osoby, si vyžaduje splnenie dvoch kumulatívnych kritérií, a to po prvé, aby napadnuté opatrenie vyvolávalo priame účinky na právne postavenie dotknutej osoby, a po druhé, aby neponechávalo nijaký priestor na voľnú úvahu jeho adresátom povereným jeho uplatňovaním, keďže má čisto automatický charakter a vyplýva zo samotnej právnej úpravy Únie bez uplatnenia iných sprostredkujúcich ustanovení“.

177. Hoci Rada a Komisia nespochybňujú určitú súvislosť medzi druhým kritériom pojmu priama dotknutosť a pojmom priamy účinok,⁷⁶ Rada tvrdí, že v prejednávanej veci nie je splnené prvé kritérium, zatiaľ čo Komisia popiera splnenie druhého kritéria.

178. Pokiaľ ide o prvé kritérium, podľa ktorého napadnuté opatrenie musí vyvolávať priame účinky na právne postavenie dotknutej osoby, Rada tvrdí, že kritérium priamej dotknutosti treba skúmať vo vzťahu k dotknutej osobe, a nie vo vzťahu k dotknutému územiu. Vychádza teda z predpokladu, že právne postavenie určitého územia nemôže byť ovplyvnené ustanoveniami medzinárodnej dohody, aj keď majú priamy účinok, čo podľa nej znamená, že treba posúdiť účinky na právne postavenie dotknutej osoby, a nie na právne postavenie dotknutého územia.

73 — Rozsudok z 13. februára 2014, Maďarsko/Komisia (C-31/13 P, EU:C:2014:70, bod 54 a citovaná judikatúra).

74 — Pozri rozsudok z 9. augusta 1994, Francúzsko/Komisia (C-327/91, EU:C:1994:305, bod 15).

75 — Rozsudok z 9. augusta 1994, Francúzsko/Komisia (C-327/91, EU:C:1994:305, bod 16).

76 — V súvislosti s pojmom priamy účinok Súdny dvor v bode 54 rozsudku z 21. decembra 2011, Air Transport Association of America a i. (C-366/10, EU:C:2011:864), rozhodol, že na to, aby sa použili ustanovenia zmluvy uplatňované na účely preskúmania platnosti aktu práva Únie, je potrebné, aby „boli obsahovo bezpodmienečné a dostatočne presné“. V bode 55 tohto rozsudku Súdny dvor spresnil, že „taká podmienka je splnená, pokiaľ uplatňované ustanovenie obsahuje jasnú a presnú povinnosť, ktorej splnenie alebo účinky nezávisia od vydania žiadneho ďalšieho aktu“, čo zodpovedá neexistencii sprostredkujúcich ustanovení, ktorú vyžaduje druhé kritérium pojmu priama dotknutosť.

179. Nesúhlasím s východiskovým predpokladom, na ktorom je založené stanovisko Rady.

180. V prvom rade skutočnosť, že právne postavenie územia môže byť určite ovplyvnené ustanoveniami medzinárodnej dohody, a to bez ohľadu na to, či tieto ustanovenia majú priamy účinok, v prejednávanej príhode preukazuje najmä poradné stanovisko Medzinárodného súdneho dvora zo 16. októbra 1975 o Západnej Sahare,⁷⁷ v rámci ktorého Marocké kráľovstvo predložilo ako dôkaz o uplatňovaní svojej zvrchovanosti nad Západnou Saharou určité medzinárodné akty, ktoré podľa jeho názoru predstavovali uznanie tejto zvrchovanosti inými štátmi, lebo sa týkali Západnej Sahary.⁷⁸

181. Ako vyplýva z bodu 108 tohto stanoviska, Medzinárodný súdny dvor preskúmal, „či jeho analýza *právneho postavenia*, ktorá vyplýva[la] z preskúmania vnútroštátnych aktov, na ktoré sa odvolávalo [Marocké kráľovstvo], [bola] citeľne *ovplyvnená* medzinárodnými aktmi, ktoré podľa neho preukazujú, že bolo priamo alebo nepriamo uznané, že zvrchovanosť sultána sa vzťahovala na [Západnú Saharu]“⁷⁹. Tieto akty zahŕňali viaceré medzinárodné dohody uzatvorené Šarífskym štátom (bývalý názov Marockého kráľovstva),⁸⁰ ako aj diplomatickú korešpondenciu týkajúcu sa výkladu určitého ustanovenia jednej zmluvy.⁸¹

182. Ako teda Komisia uznáva v bode 30 svojho vyjadrenia k odvolaniu, uplatňovanie dohody o pridružení a dohody o liberalizácii na Západnú Saharu by sa mohlo vykladať ako porušenie práva na sebaurčenie⁸² jej ľudu a v tomto zmysle ovplyvniť právne postavenie tohto územia, lebo priznáva určitú legitimitu nároku Marockého kráľovstva na zvrchovanosť.⁸³

183. Napriek tomu treba preskúmať aj argumentáciu Rady uvedenú na pojednávaní, ktorá spočíva v spochybnení súvislosti medzi priamou dotknutosťou územia Západnej Sahary (za predpokladu, že by bola preukázaná) a priamou dotknutosťou Frontu Polisario. Túto súvislosť preukázal Všeobecný súd v bode 110 napadnutého rozsudku na základe toho, že Front Polisario sa spolu s Marockým kráľovstvom zúčastnil na postupe rokovaní o budúcnosti Západnej Sahary vedených pod záštitou OSN.

184. V tejto súvislosti sa Rada domnieva, že „Všeobecný súd arbitrárne vychádza z úplnej totožnosti územia s osobou..., ktorá si uplatňuje nároky na toto územie“. Podľa Rady by „postup Všeobecného súdu mal zmysel len vtedy, ak by základnou úlohou Frontu Polisario bolo obhajovať obchodné záujmy Západnej Sahary, čo by si vyžadovalo, aby bol Front Polisario inštitucionálnym orgánom Západnej Sahary uznaným v medzinárodnom práve alebo aspoň v medzinárodnej praxi“.

185. Súhlasím s touto kritikou Rady v tom zmysle, že OSN uznala Front Polisario len ako zástupcu ľudu Západnej Sahary v *politickom*⁸⁴ procese, ktorého cieľom je vyriešiť otázku sebaurčenia ľudu na tomto území. V tomto politickom rámci je Front Polisario zástupcom ľudu Západnej Sahary, pričom ďalším účastníkom sporu je Marocké kráľovstvo a Španielske kráľovstvo má od 26. februára 1976 za to, že nenesie akúkoľvek medzinárodnoprávnú zodpovednosť v súvislosti so správou Západnej Sahary.

77 — Zbierka MSD, s. 12.

78 — Pozri body 98 a 108 až 128.

79 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

80 — Ide o dve zmluvy a jednu dohodu, ktoré boli uzatvorené so Španielskym kráľovstvom v rokoch 1767, 1861 a 1900, o zmluvu uzatvorenú v roku 1836 so Spojenými štátmi americkými a o dve zmluvy uzatvorené so Spojeným kráľovstvom v rokoch 1856 a 1895.

81 — Ide o článok 8 Tetuánskej zmluvy z roku 1860, ktorou bola ukončená prvá marocká vojna (1859 – 1860).

82 — Pokiaľ ide o neporušiteľnosť práva na sebaurčenie ako imperatívnej normy medzinárodného práva (*ius cogens*) a zároveň záväzku *erga omnes*, ktoré všetci jeho aktéri, najmä štáty a medzinárodné organizácie, musia za *každých* okolností dodržiavať, pozri bod 259 týchto návrhov a citovanú judikatúru.

83 — Právo ľudu Západnej Sahary na sebaurčenie nedávno potvrdila Bezpečnostná rada: pozri rezolúciu č. 2285 (2016) z 29. apríla 2016 (S/RES/2285).

84 — Pozri rezolúcie Valného zhromaždenia OSN A/RES/34/37, bod 7, a A/RES/35/19, bod 10.

186. Predmetný spor pritom nie je súčasťou politického procesu, v ktorom Front Polisario plní úlohu zástupcu ľudu Západnej Sahary, ktorú mu priznala OSN.

187. Rada navyše spochybňuje postavenie Frontu Polisario ako výhradného zástupcu ľudu Západnej Sahary. Ani Front Polisario sa nepovažuje za jediný subjekt spôsobilý zastupovať ľud Západnej Sahary, lebo podľa jeho názoru je mocnosťou, ktorá spravuje Západnú Saharu, naďalej Španielske kráľovstvo.⁸⁵

188. Je pravda, že Španielske kráľovstvo má od 26. februára 1976 za to, že nenesie akúkoľvek medzinárodnoprávnú zodpovednosť v súvislosti so správou Západnej Sahary. Nemožno však kategoricky vylúčiť, že Španielske kráľovstvo si napriek svojmu stiahnutiu sa z tohto územia zachovalo v medzinárodnom práve postavenie spravujúcej mocnosti a že z tohto dôvodu je jediným subjektom, ktorý môže, či dokonca musí chrániť – a to aj v právnej rovine – práva ľudu Západnej Sahary, najmä jeho právo na sebaurčenie a jeho zvrchovanosť nad prírodnými zdrojmi tohto územia.

189. Hoci v prejednávanej veci nie je potrebné rozhodnúť o tejto otázke, vzhľadom na formuláciu záväzku, ktorý spravujúcim mocnostiam ukladá článok 73 písm. a) a b) Charty Organizácie Spojených národov,⁸⁶ totiž pochybujem o tom, či sa spravujúce mocnosti môžu zbaviť tejto úlohy bez toho, aby ju splnili, s prihliadnutím na záujmy a potreby ľudu dotknutého nesamosprávneho územia.

190. Túto pochybnosť potvrdzuje skutočnosť, že OSN sa naďalej domnieva, že povinnosť oznamovať generálnemu tajomníkovi OSN informácie o Západnej Sahare stanovenú v článku 73 písm. e) Charty Organizácie Spojených národov nesie Španielske kráľovstvo.⁸⁷

191. Okrem toho Ministerio Fiscal (prokuratúra) Španielskeho kráľovstva, ako aj Audiencia Nacional (Ústredný súd, Španielsko) uznávajú, že Španielske kráľovstvo je mocnosťou, ktorá spravuje Západnú Saharu a ktorá „z tohto dôvodu má až do skončenia dekolonizačného obdobia záväzky vyplývajúce z článkov 73 a 74 Charty Organizácie Spojených národov, medzi ktorými sa nachádza ochrana – vrátane súdnej ochrany – jej občanov pred akýmkoľvek zneužitím“⁸⁸. Na základe toho Španielske kráľovstvo rozšírilo svoju medzinárodnú právomoc v trestných veciach na trestné činy spáchané v Západnej Sahare.⁸⁹

192. Poukazujem na to, že španielska vláda sa na pojednávaní nevyjadrila k stanovisku španielskych súdov, pričom len uviedla, že rešpektuje ich rozhodnutia.

193. Na záver konštatujem, že súvislosť medzi sporným rozhodnutím a Frontom Polisario považujem za príliš nepriamu na to, aby odôvodňovala jeho priamu dotknutosť.

194. Preto sa domnievam, že bod 110 napadnutého rozsudku vychádza z nesprávneho právneho posúdenia, keďže uznáva priamu dotknutosť Frontu Polisario.

85 — Pozri bod 8 jeho vyjadrenia k odvolaniu.

86 — „Členovia Organizácie Spojených národov, ktorí majú alebo preberajú zodpovednosť za správu území, ktorých ľud ešte nedosiahol úplnú samosprávu,... prijímajú za svoju *svätú povinnosť* záväzok, že budú... čo najviac podporovať... blahobyt [obyvateľov Západnej Sahary], a za tým cieľom: *zabezpečiť... jeho ochranu pred zneužitím* [a] *budú rozvíjať samosprávu*, náležite prizeráť na politické túžby ľudu a pomáhať mu v postupnom rozvíjaní *jeho slobodných politických ustanovizní*“. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

87 — Pozri zoznam pripojený k správe generálneho tajomníka OSN z 1. februára 2016, ktorej predmetom sú „Informácie o nesamosprávnych územiach poskytnuté na základe článku 73 písm. e) Charty Organizácie Spojených národov“ (A/71/68).

88 — Pozri uznesenie Audiencia Nacional, sala de lo penal, pleno (Ústredný súd, trestné kolégium, plénum), č. 40/2014 zo 4. júla 2014 vydané v riadnom konaní č. 80/2013, dostupné na internetovej stránke http://www.ligaproderedoshumanos.org/documentos/20140710_sala_penal_audiencia_nacional.pdf.

89 — Tamže.

195. Vzhľadom na tento záver len pre úplnosť preskúmam druhé kritérium priamej dotknutosti, teda že sporné rozhodnutie nesmie ponechávať nijaký priestor na voľnú úvahu jeho adresátom povereným jeho uplatňovaním. V tejto súvislosti nesúhlasím s názorom Komisie, že toto kritérium v prejednávanej veci nie je splnené z dôvodu vykonávacieho nariadenia č. 812/2012, ktoré Komisia musela prijať na vykonanie dohody o liberalizácii.

196. Podľa môjho názoru má napadnutý akt „čisto automatický charakter a vyplýva zo samotnej právnej úpravy Únie *bez uplatnenia iných sprostredkujúcich ustanovení*“⁹⁰. Nadobudnutie platnosti tohto aktu umožňuje výkon práv a plnenie povinností stanovených dohodou o liberalizácii.

197. Vykonávacím nariadením č. 812/2012 sa len aktualizuje nariadenie Rady (ES) č. 747/2001 z 9. apríla 2001 ustanovujúce správu colných kvót a referenčných množstiev spoločenstva pre výrobky spĺňajúce požiadavky pre preferencie na základe dohôd s určitými krajinami Stredomoria a rušiace nariadenia (ES) č. 1981/94 a (ES) č. 934/95⁹¹, pričom sa stručne (jediné ustanovenie spolu so súhrnnou tabuľkou) uvádzajú *niektoré* zo zásadných zmien zavedených dohodou o liberalizácii.

198. Ako totiž vyplýva z článku 2 protokolu č. 1, ktorý sa nachádza v prílohe 1 dohody o liberalizácii, táto dohoda sa týka dovozu „poľnohospodárskych výrobkov, spracovaných poľnohospodárskych výrobkov, rýb a výrobkov rybného hospodárstva s pôvodom v Maroku“ do Únie, zatiaľ čo vykonávacie nariadenie č. 812/2012 sa podľa všetkého zameriava len na niektoré z týchto výrobkov, ktoré sa dovážajú do Únie na základe colných kvót.⁹² Neexistencia vykonávacieho nariadenia by vôbec nebránila uplatňovaniu dohody tak na tieto, ako aj na ďalšie výrobky.

199. Na pojednávaní Komisia nevysvetlila, ako sa vykonávacím nariadením č. 812/2012 vykonáva dohoda o liberalizácii, pokiaľ ide o všetky ostatné výrobky.

200. V každom prípade aj v súvislosti s výrobkami, ktorých sa týka vykonávacie nariadenie č. 812/2012 (napríklad rajčiaky), pre ktoré platí colná kvóta, ktorú podrobne upravuje toto nariadenie, je potrebné poznamenať, že Front Polisario netvrdí – ako by tvrdil dovozca –, že sa ho priamo týka colná kvóta stanovená dohodou o liberalizácii. Jeho výhrada je založená na samotnom uplatňovaní tejto dohody na Západnú Saharu, čo je otázka, ktorá vôbec nesúvisí s prípadným vykonaním tejto dohody prostredníctvom uvedeného nariadenia.

201. Preto sa domnievam, že druhé kritérium priamej dotknutosti uvedené v bode 105 napadnutého rozsudku je v prejednávanej veci splnené.

c) O tretej časti týkajúcej sa osobnej dotknutosti Frontu Polisario

202. Túto tretiu časť preskúmam len pre prípad, že Súdny dvor dospeje k záveru, že Front Polisario je priamo dotknutý sporným rozhodnutím.

i) Argumentácia účastníkov konania

203. Rada a Komisia tvrdia, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bodoch 111 a 113 napadnutého rozsudku konštatoval, že Front Polisario je osobne dotknutý sporným rozhodnutím z dôvodu, že sa zúčastnil na medzinárodných rokovaniach, ktorých cieľom bolo vyriešiť spor týkajúci sa Západnej Sahary, a že z tohto dôvodu sa nachádzal v situácii, ktorá ho charakterizovala vo vzťahu k akejkoľvek inej osobe. Aj za predpokladu, že by existovala taká situácia,

90 — Bod 105 napadnutého rozsudku. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

91 — Ú. v. ES L 109, 2001, s. 2; Mim. vyd. 02/011, s. 248.

92 — Ide v podstate o rajčiaky, cesnak, uhorky, cukety, klementínky, jahody a chemicky čistú fruktózu (pozri článok 1 vykonávacieho nariadenia č. 812/2012 a jeho prílohu).

totiž v úvahách Všeobecného súdu nie je preukázané, ako sa sporné rozhodnutie vzhľadom na jeho účel akýmkoľvek spôsobom dotýka Frontu Polisario v zmysle judikatúry. Naopak, jeho účasť na rokovaní vedených pod záštitou OSN svedčí len o všeobecnom záujme politického charakteru, ktorý nemá nijakú hmotnoprávnu a procesnú súvislosť so sporným rozhodnutím a dohodou o liberalizácii, keďže predmetom tejto dohody sú výlučne otázky obchodnej a colnej povahy.

204. Naproti tomu, Front Polisario tvrdí, že v bodoch 111 a 113 napadnutého rozsudku sa správne konštatuje, že sporné rozhodnutie sa ho osobne týka. V tejto súvislosti predovšetkým poznamenáva, že je preukázané a nesporné, že má postavenie zástupcu ľudu Západnej Sahary a že z tohto dôvodu je jediným partnerom Marockého kráľovstva v rámci rokovaní vedených pod záštitou OSN. Ďalej uvádza, že účelom týchto rokovaní nie je nájsť len politické riešenie územného problému, ako tvrdia Rada a Komisia, ale umožniť výkon práva ľudu Západnej Sahary na sebaurčenie. Napokon zdôrazňuje, že dohoda o liberalizácii sa vzťahuje na Západnú Saharu a na jej prírodné zdroje, ktorých kontrola je súčasťou uvedeného práva.

ii) Posúdenie

205. Aj keď sa na prejednávanej vec nevzťahuje judikatúra Súdneho dvora citovaná Komisiou, ktorá sa týka aktívnej legitimácie iných osôb, než je členský štát, ktorému je určené rozhodnutie Komisie v oblasti štátnej pomoci, na podanie žaloby proti tomuto rozhodnutiu⁹³, nič v zásade nevylučuje, aby Front Polisario mohol spĺňať kritérium osobnej dotknutosti, aj keď z dôvodu osobitných okolností, ktoré ho charakterizujú, jeho vec nespadá pod nijaký prípad, ktorý Súdny dvor v minulosti skúmal.

206. Za týchto okolností nesúhlasím s názorom Komisie, že bod 113 napadnutého rozsudku je v rozpore s rozsudkom z 10. apríla 2003, Komisia/Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217)⁹⁴, lebo postavenie Frontu Polisario nie je vôbec porovnateľné s postavením Holandských Antíl.

207. V bodoch 66 až 67 tohto rozsudku totiž Súdny dvor rozhodol, že aj keď väčšina dovozu ryže s pôvodom v ZKÚ do Únie pochádzala z Holandských Antíl, nielenže toto odvetvie predstavovalo len 0,9 % hrubého národného produktu Holandských Antíl, ale Holandské Antily neboli jedinou ZKÚ dotknutou predmetnými nariadeniami, ktorá vyrábala ryžu.

208. Na základe toho Súdny dvor v bode 68 uvedeného rozsudku rozhodol, že predmetné nariadenia nespôsobili vážne následky v dôležitom odvetví hospodárstva Holandských Antíl na rozdiel od ktorejkoľvek inej ZKÚ a že Holandské Antily neboli dotknuté predmetnými ustanoveniami z dôvodu vlastností, ktoré ich odlišovali od iných ZKÚ, ktorých sa tiež týkali uvedené nariadenia.

209. Front Polisario sa vôbec nenachádza v podobnej situácii ako Holandské Antily. Zatiaľ čo Súdny dvor v bode 69 uvedeného rozsudku rozhodol, že „všeobecný záujem, ktorý ZKÚ ako príslušný subjekt, pokiaľ ide o otázky hospodárskej a sociálnej povahy, na svojom území môže mať na dosiahnutí priaznivého výsledku pre jeho ekonomickú prosperitu sám osebe nemôže stačiť na to, aby sa tento subjekt považoval za... osobne dotknutý“, úloha Frontu Polisario sa vôbec netýka otázok hospodárskej a sociálnej povahy.

210. Ako totiž vyplýva z článku 8 jeho stanov, jeho úloha je oveľa všeobecnejšia a spočíva v podstate v tom, aby ako zástupca ľudu Západnej Sahary, ktorého uznala OSN,⁹⁵ viedol tento ľud k výkonu jeho práva na sebaurčenie.

93 — Ide o rozsudky z 2. februára 1988, Kwekerij van der Kooy a i./Komisia (67/85, 68/85 a 70/85, EU:C:1988:38); z 24. marca 1993, CIRFS a i./Komisia (C-313/90, EU:C:1993:111), ako aj z 9. júla 2009, 3F/Komisia (C-319/07 P, EU:C:2009:435).

94 — Vec, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, sa týkala žaloby o neplatnosť proti dvom nariadeniam, ktorými Komisia ukončila zvýhodnený režim dovozu ryže zo zámorských krajín a území (ZKÚ).

95 — Pozri rezolúcie Valného zhromaždenia OSN z 21. novembra 1979, A/RES/34/37, bod 7, a z 11. novembra 1980, A/RES/35/19, bod 10.

211. Z rovnakých dôvodov, aké som uviedol v bodoch 185 až 194 týchto návrhov, sa však domnievam, že vyššie uvedené skutočnosti neumožňujú konštatovať osobnú dotknutosť Frontu Polisario.

212. Všeobecný súd sa teda tým, že v bode 113 napadnutého rozsudku rozhodol, že Front Polisario je osobne dotknutý sporným rozhodnutím, dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

213. Je teda potrebné zrušiť body 110 až 114 napadnutého rozsudku, čo podľa môjho názoru znamená, že tento rozsudok treba zrušiť.

214. V tomto prípade vzhľadom na to, že to dovoľuje stav konania v zmysle článku 61 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, treba žalobu o neplatnosť, ktorú podal Front Polisario, zamietnuť ako neprípustnú pre nedostatok priamej a osobnej dotknutosti.

215. Pre prípad, ak by sa Súdny dvor nedomnieval, že Všeobecný súd sa tým, že rozhodol, že Front Polisario bol priamo a osobne dotknutý sporným rozhodnutím, dopustil nesprávneho právneho posúdenia, v nasledujúcich bodoch preskúmam ostatné odvolacie dôvody.

C – Ešte subsidiárnejšie

1. O treťom odvolacom dôvode založenom na nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa preskúmania voľnej úvahy, ktorú má Rada v oblasti vonkajších hospodárskych vzťahov, Všeobecným súdom

a) Argumentácia účastníkov konania

216. Rada a Komisia tvrdia, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bode 225 napadnutého rozsudku konštatoval, že so širokou mierou voľnej úvahy priznanej Rade na účely uzatvárania hospodárskych dohôd s tretími krajinami je spojená povinnosť najprv preskúmať všetky relevantné okolnosti daného prípadu.

217. V tejto súvislosti v prvom rade spochybňujú samotnú podstatu takej povinnosti. Možno ju totiž považovať za procesnú záruku, ktorú poskytuje právo Únie na vyváženú voľnú úvahu, ktorú môže mať rozhodovací orgán v rámci správnych konaní, ktorých cieľom je vykonať v individuálnych prípadoch predpisy Únie uplatniteľné na technické oblasti, ktoré si vyžadujú komplexné posúdenia. Túto procesnú záruku vzhľadom na dôvod jej existencie nemožno uplatniť aj na výkon širokej miery voľnej úvahy, ktorú má Rada pri prijímaní legislatívnych alebo normatívnych aktov, aj keď Rada musí tiež vziať do úvahy údaje, ktoré sú v tejto súvislosti dostupné. V každom prípade v politickej oblasti, akou je uzatváranie medzinárodných dohôd, sa súdne preskúmanie širokej miery voľnej úvahy priznanej normotvorcovi má obmedziť na overenie toho, či prijatý akt nebol zjavne neprimeraný vo vzťahu k sledovanému cieľu.

218. V druhom rade Rada a Komisia uvádzajú, že Všeobecný súd sa dopustil viacnásobného nesprávneho právneho posúdenia tým, že spresnil podmienky vykonávania povinnosti predbežného preskúmania vymedzenej napadnutým rozsudkom. V tomto rozsudku je totiž uvedená povinnosť spojená s existenciou pochybností o rešpektovaní práv ľudu Západnej Sahary, ktoré potvrdzuje správa predložená radou Frontu Polisario, namiesto preukázania porušenia právnej normy alebo existencie zjavne nesprávneho posúdenia. Okrem toho takú správu vzhľadom na jej pôvod nemožno považovať za platný dôkaz.

219. Podľa Frontu Polisario povinnosť predbežného preskúmania, na ktorú poukázal Všeobecný súd, patrí medzi základné záruky, ktoré musia byť poskytnuté v rámci Únie založenej na zásadách právneho štátu v prípadoch, keď má inštitúcia Únie voľnú úvahu, a teda osobitne v oblasti vonkajších hospodárskych vzťahov Únie. Táto povinnosť sa navyše spája so všeobecnou zásadou riadnej správy vecí verejných, ktorej dodržiavanie musí byť podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva⁹⁶ zaručené nielen v rámci správnych konaní, ale aj v rámci konaní, ktoré vedú k prijatiu normatívnych aktov. Uvedená povinnosť totiž prispieva k tomu, aby Rada mohla uplatniť svoju voľnú úvahu s úplnou znalosťou veci, pričom vôbec neobmedzuje rozsah tejto voľnej úvahy, a tiež aby sa súd mohol ubezpečiť, že pri uplatňovaní tejto voľnej úvahy nedošlo k zjavne nesprávnemu posúdeniu.

b) Posúdenie

220. Podľa ustálenej judikatúry „treba normotvorcovi [Únie] priznať široký rozsah voľnej úvahy v oblastiach, ktoré z jeho strany predpokladajú rozhodnutia politického, ekonomického a sociálneho charakteru a v rámci ktorých má vykonať komplexné posúdenia. Z toho [Súdny dvor] vyvodil, že zákonnosť takeého opatrenia môže ovplyvniť len zjavná neprimeranosť opatrenia prijatého v týchto oblastiach vo vzťahu k cieľu, ktorý príslušná inštitúcia zamýšľa sledovať“⁹⁷.

221. V tejto súvislosti – ako súdy Únie uznali – inštitúcie Únie majú tento široký rozsah voľnej úvahy v oblasti vonkajších hospodárskych vzťahov, ktorej súčasťou sú dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii.⁹⁸

222. Je pravda, že – ako Rada a Komisia zdôrazňujú – judikatúra, na základe ktorej Všeobecný súd v bode 225 napadnutého rozsudku⁹⁹ dospel k záveru, že inštitúcie Únie majú všeobecnú povinnosť pred prijatím predmetného aktu „starostlivo a nestranne preskúma[t] všetky relevantné okolnosti daného prípadu, ktoré podporujú závery z nich vyodené“, nie je relevantná v oblasti vonkajších hospodárskych vzťahov. Z tejto judikatúry totiž vyplýva taká povinnosť inštitúciám Únie, ak zamýšľajú prijať v rámci správneho konania¹⁰⁰ rozhodnutie, ktoré sa dotýka záujmov určitej fyzickej alebo právnickej osoby.¹⁰¹

223. Domnievam sa však, že odkaz Všeobecného súdu na rozsudky z 21. novembra 1991, Technische Universität München (C-269/90, EU:C:1991:438), ako aj z 22. decembra 2010, Gowan Comércio Internacional e Serviços (C-77/09, EU:C:2010:803), namiesto judikatúry citovanej v bode 220 týchto návrhov nemá vplyv na jeho záver, lebo zásady uplatniteľné v správnych konaniach sa *mutatis mutandis* uplatňujú na normotvorné postupy.

96 — Pozri rozsudky ESLP z 8. júla 2003, Hatton a i. v. Spojené kráľovstvo (CE:ECHR:2003:0708JUD00360229710, § 128), ako aj z 10. novembra 2004, Taşkın a i. v. Turecko (CE:ECHR:2004:1110JUD004611799, § 119).

97 — Rozsudok z 1. marca 2016, National Iranian Oil Company/Rada (C-440/14 P, EU:C:2016:128, bod 77). Pozri v tomto zmysle tiež rozsudky z 10. januára 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, EU:C:2006:10, bod 80); z 1. februára 2007, Sison/Rada (C-266/05 P, EU:C:2007:75, bod 33); zo 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique a Lorraine a i. (C-127/07, EU:C:2008:728, bod 57); z 8. júna 2010, Vodafone a i. (C-58/08, EU:C:2010:321, bod 52); zo 17. októbra 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, bod 47), ako aj z 28. novembra 2013, Rada/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft (C-348/12 P, EU:C:2013:776).

98 — Pozri rozsudky z 10. marca 1998, Nemecko/Rada (C-122/95, EU:C:1998:94, body 77 a 79), ako aj zo 6. júla 1995, Odigitria/Rada a Komisia (T-572/93, EU:T:1995:131, bod 38).

99 — Ide o rozsudky z 21. novembra 1991, Technische Universität München (C-269/90, EU:C:1991:438, bod 14), a z 22. decembra 2010, Gowan Comércio Internacional e Serviços (C-77/09, EU:C:2010:803, bod 57).

100 — V rámci takeého konania povinnosť najprv preskúmať všetky relevantné okolnosti, ktorú možno spojiť so zásadou riadnej správy vecí verejných [pozri rozsudky z 29. marca 2012, Komisia/Estónsko, C-505/09 P, EU:C:2012:179, bod 95, a zo 7. apríla 2016, Holcim (Romania)/Komisia, C-556/14 P, EU:C:2016:207, bod 80], predstavuje procesnú záruku poskytovanú osobám dotknutým rozhodnutím, ktoré inštitúcia chce prijať, na vyváženie širokej miery voľnej úvahy, ktorú má inštitúcia v danej oblasti.

101 — Pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. júla 2013, Komisia a i./Kadi (C-584/10 P, C-593/10 P a C-595/10 P, EU:C:2013:518, bod 114).

224. Podľa ustálenej judikatúry totiž normotvorca Únie síce má širokú mieru politickej voľnej úvahy, keď pri prijímaní legislatívneho alebo regulačného aktu vyvažuje rôzne všeobecné záujmy, ale je vždy viazaný povinnosťou zohľadniť všetky relevantné „východiskové údaje“ a dostupné „skutkové okolnosti“¹⁰². Za týchto okolností musí Súdny dvor overiť, či skutočne bola vykonaná voľná úvaha¹⁰³ a či prijatý akt nie je zjavne neprimeraný.¹⁰⁴

225. V tejto súvislosti zastávam názor, že osobitný význam má rozsudok zo 16. apríla 2013, Španielsko a Taliansko/Rada (C-274/11 a C-295/11, EU:C:2013:240), lebo tento rozsudok sa týkal rozhodnutia Rady o povolení posilnenej spolupráce podľa článku 329 ods. 1 ZFEÚ, ktoré – tak ako sporné rozhodnutie – patrí do oblasti, ktorú Komisia označila za „tvrdé jadro voľnej úvahy inštitúcií Únie“.

226. Pri skúmaní zákonnosti tohto rozhodnutia Súdny dvor takmer doslovne citoval zásadu stanovenú v rozsudkoch z 21. novembra 1991, Technische Universität München (C-269/90, EU:C:1991:438, bod 14), ako aj z 22. decembra 2010, Gowan Comércio Internacional e Serviços (C-77/09, EU:C:2010:803, bod 57), ktorú Všeobecný súd zopakoval v bode 225 napadnutého rozsudku, pričom rozhodol, že „Súdny dvor v rámci výkonu preskúmania dodržiavania podmienky prijatia rozhodnutia povolujúceho posilnenú spoluprácu len ako poslednú možnosť skúm[a], či Rada *dôkladne a nestranne preskúmala všetky dôležité skutočnosti týkajúce sa danej veci* a či záver, ku ktorému dospela, je dostatočne odôvodnený“¹⁰⁵.

227. Ak Rada musí dodržiavať tieto požiadavky, keď koná ako normotvorca, ťažko si možno predstaviť, že by ich nemusela dodržiavať, keď použije mimoriadny legislatívny postup na uzatvorenie medzinárodnej dohody.¹⁰⁶

228. Z rovnakých dôvodov, aké som uviedol v bode 142 týchto návrhov, odkazy Komisie na politickú povahu otázky Západnej Sahary v bodoch 12 až 14 jej vyjadrenia k odvolaniu nemôžu brániť obmedzenému preskúmaniu, ktoré musí Súdny dvor vykonať v oblasti medzinárodných vzťahov, v ktorej majú inštitúcie Únie širokú mieru voľnej úvahy.¹⁰⁷

229. Z týchto dôvodov sa domnievam, že Všeobecný súd sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bode 225 napadnutého rozsudku rozhodol, že „v prípadoch, keď má inštitúcia Únie širokú mieru voľnej úvahy, musí súd Únie na účely overenia, či sa táto inštitúcia nedopustila zjavne nesprávneho posúdenia, preskúmať, či starostlivo a nestranne preskúmala všetky relevantné okolnosti daného prípadu, ktoré podporujú závery z nich vyvodené“.

102 — Pozri rozsudky zo 7. septembra 2006, Španielsko/Rada (C-310/04, EU:C:2006:521, body 120 až 123); zo 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique a Lorraine a i. (C-127/07, EU:C:2008:728, body 57 až 59); z 8. júla 2010, Afton Chemical (C-343/09, EU:C:2010:419, body 33 a 34), ako aj zo 17. októbra 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, body 48 až 50).

103 — Pozri rozsudky zo 7. septembra 2006, Španielsko/Rada (C-310/04, EU:C:2006:521, body 122, 133 a 134), ako aj z 8. júla 2010, Afton Chemical (C-343/09, EU:C:2010:419, bod 34).

104 — Pozri rozsudky zo 7. septembra 2006, Španielsko/Rada (C-310/04, EU:C:2006:521, bod 99); zo 16. decembra 2008, Arcelor Atlantique a Lorraine a i. (C-127/07, EU:C:2008:728, bod 59); zo 17. októbra 2013 Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, body 48 až 51), ako aj z 1. marca 2016, National Iranian Oil Company/Rada (C-440/14 P, EU:C:2016:128, body 77 až 88).

105 — Rozsudok Španielsko a Taliansko/Rada (C-274/11 a C-295/11, EU:C:2013:240, bod 54).

106 — Pozri bod 55 rozsudku z 24. júna 2014, Parlament/Rada (C-658/11, EU:C:2014:2025), v ktorom Súdny dvor v súvislosti s článkom 218 ods. 6 druhým pododsekom písm. a) bodom v) ZFEÚ rozhodol, že „Lisabonská zmluva... na jednej strane vyžadovala schválenie uzavretia medzinárodnej dohody Parlamentom osobitne pre dohody týkajúce sa oblastí, na ktoré sa z vnútorného hľadiska uplatňuje riadny legislatívny postup, upravený v článku 294 ZFEÚ, alebo mimoriadny legislatívny postup, ale iba vtedy, ak si vyžadoval schválenie Parlamentom“.

107 — V rozpore s tým, čo tvrdí Komisia, v žiadnej z rezolúcií Bezpečnostnej rady citovanej v prejednávanej veci nie je spomenuté, že Bezpečnostná rada sa zaoberá otázkou Západnej Sahary na základe kapitoly VII Charty Organizácie Spojených národov nazvanej „Akcie v prípade ohrozenia mieru, porušenia mieru a útočných činov“, čo potvrdil právny poradca OSN, ktorý poznamenal, že Bezpečnostná rada sa nezaobrá otázkou, či došlo k porušeniu zásady trvalej zvrchovanosti ľudu Západnej Sahary nad jej prírodnými zdrojmi [pozri list z 29. januára 2002, ktorý predsedovi Bezpečnostnej rady zaslal zástupca generálneho tajomníka OSN pre právne záležitosti, právny poradca (S/2002/161), bod 13].

230. Napokon nesúhlasím ani s názorom Komisie, že Všeobecný súd mal namiesto spojenia predbežného skúmania relevantných okolností s existenciou pochybností o rešpektovaní práv ľudu Západnej Sahary, ktoré potvrdzuje správa predložená radou Frontu Polisario, preukázať porušenie právnej normy alebo existenciu zjavne nesprávneho posúdenia.

231. Pripomínam, že Všeobecný súd čiastočne zrušil sporné rozhodnutie na základe viacerých žalobných dôvodov Frontu Polisario, vrátane prvého žalobného dôvodu založeného na nedostatočnom odôvodnení.¹⁰⁸

232. Za týchto okolností Všeobecný súd najprv rozhodol, že Rada bola povinná pred prijatím sporného rozhodnutia preskúmať všetky relevantné okolnosti¹⁰⁹ a v tejto veci konkrétne zohľadniť prípadný vplyv uzatvorenia dohody o liberalizácii na ľudské práva ľudu Západnej Sahary a na využívanie prírodných zdrojov na tomto území.¹¹⁰

233. Na základe toho Všeobecný súd v bode 244 napadnutého rozsudku rozhodol, že „z tvrdení Rady ani z dôkazov, ktoré vložila do spisu, nevyplýva, že vykonala [také] preskúmanie“.

234. Všeobecný súd sa teda zastavil pred preskúmaním a *a fortiori* vyriešením otázky, či sporné rozhodnutie spôsobovalo alebo napomáhalo porušovanie ľudských práv v Západnej Sahare alebo využívanie jej prírodných zdrojov v rozpore s medzinárodným právom. Z tohto dôvodu sa judikatúra citovaná Komisiou¹¹¹, ktorá sa týka preskúmania zákonnosti aktu Únie so zreteľom na zásady obyčajového medzinárodného práva, nevzťahuje na prejednávaný prípad.

235. Všeobecný súd nezaujal stanovisko ani k pravdivosti tvrdení uvedených v správe advokáta Frontu Polisario, ktorých dôkaznú hodnotu Komisia spochybňuje. Všeobecný súd jednoducho poznamenal, že „Rada sa k nim konkrétne nevyjadrila a ani ich nespochybnila, čo vyvoláva dojem, že sa nezaoberala otázkou, či sa prírodné zdroje Západnej Sahary pod marockou kontrolou využívajú alebo nevyžívajú v prospech obyvateľov tohto územia“¹¹².

236. Keďže Rada si nesplnila povinnosť preskúmať pred prijatím sporného rozhodnutia v oblasti, v ktorej má širokú mieru voľnej úvahy, všetky relevantné okolnosti, Všeobecný súd v podstate rozhodol, že nemôže vykonať súdne preskúmanie s cieľom určiť, či sporné rozhodnutie je alebo nie je zjavne neprimerané.¹¹³ Týmto rozhodnutím sa Všeobecný súd nedopustil nesprávneho právneho posúdenia.

237. Tretí odvolací dôvod teda treba zamietnuť.

108 — Pozri bod 226 napadnutého rozsudku.

109 — Pozri bod 225 napadnutého rozsudku.

110 — Otázka, či sa Všeobecný súd tým, že konštatoval, že tieto dve skutkové otázky sú relevantné, dopustil nesprávneho právneho posúdenia, je predmetom piateho odvolacieho dôvodu.

111 — Ide o rozsudok z 21. decembra 2011, Air Transport Association of America a i. (C-366/10, EU:C:2011:864, bod 107), v ktorom Súdny dvor rozhodol, že „osoba podliehajúca súdnej právomoci sa môže odvolávať na zásady medzinárodného obyčajového práva... na účely toho, aby Súdny dvor preskúmal platnosť určitého aktu Únie, a to po prvé pokiaľ tieto zásady môžu spochybniť právomoc Únie prijať uvedený akt... a po druhé pokiaľ sa daný akt môže dotknúť práv, ktoré osoba podliehajúca súdnej právomoci vyvodzuje z práva Únie, alebo pokiaľ mu môže ukladať povinnosti podľa tohto práva“.

112 — Bod 244 napadnutého rozsudku.

113 — Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. septembra 2006, Španielsko/Rada (C-310/04, EU:C:2006:521, body 99, 120 a 122).

2. O štvrtom odvolacom dôvode založenom na tom, že Všeobecný súd rozhodol *ultra petita*

a) Argumentácia účastníkov konania

238. Rada a Komisia tvrdia, že rozsudok Všeobecného súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia, lebo Všeobecný súd v bodoch 227 a 241 napadnutého rozsudku skúmal, či Rada porušila svoju povinnosť preskúmať pred prijatím sporného rozhodnutia všetky relevantného okolnosti daného prípadu, ako aj preto, lebo v bode 247 uvedeného rozsudku z tohto dôvodu čiastočne zrušil toto rozhodnutie. V rozpore s tým, čo sa uvádza v bode 226 spomenutého rozsudku a v bode 125, na ktorý tento bod odkazuje, totiž Front Polisario neuplatnil taký žalobný dôvod. Všeobecný súd tým, že rozhodol o tejto otázke, teda *ex offio* prihliadol na žalobný dôvod, ktorý sa netýkal verejného poriadku, pričom navyše najprv nevypočul Radu.

239. Front Polisario spochybňuje dôvodnosť tohto odvolacieho dôvodu, pričom v podstate predovšetkým tvrdí, že Všeobecný súd nerozhodol *ultra petita*, keďže Front Polisario sa svojou žalobou domáhal zrušenia sporného rozhodnutia v rozsahu, v akom v ňom bolo schválené, že dohoda o liberalizácii sa vzťahuje na Západnú Saharu, ďalej uvádza, že dôvod zrušenia, na ktorom je založený výrok napadnutého rozsudku, nebol vyvedený *ex offio*, ale bol uvedený v bodoch 78 až 85 jeho žaloby podanej na Všeobecnom súde, a napokon poukazuje na to, že hoci tvrdenia týkajúce sa tejto otázky boli uvedené v rámci žalobného dôvodu založeného na nedostatočnom odôvodnení, bolo úlohou súdu Únie, aby ich z právneho hľadiska správne kvalifikoval.

b) Posúdenie

240. Ako Front Polisario poznamenáva v bodoch 77 až 85 svojej žaloby podanej na Všeobecnom súde, v rámci svojho prvého žalobného dôvodu týkajúceho sa zrušenia spochybnil platnosť sporného rozhodnutia z dôvodu nedostatočného odôvodnenia.

241. V bode 79 tejto žaloby Front Polisario tvrdí, že „Rada... mala... povinnosť zohľadniť všetky právne a skutkové okolnosti, aby sa ubezpečila, či znenie dohody nijakým spôsobom nemôže odporovať medzinárodnému právu alebo nepriamo ohroziť práva ľudu Sahrawi“.

242. V tejto súvislosti Všeobecný súd v bodoch 125 až 127 napadnutého rozsudku len čiastočne zamietol prvý žalobný dôvod, pričom odložil na neskôr preskúmanie výhrady Frontu Polisario, podľa ktorej Rada pred prijatím sporného rozhodnutia nepreskúmala relevantné okolnosti daného prípadu. Všeobecný súd vykonal toto skúmanie v bodoch 226 až 247 napadnutého rozsudku.

243. Okrem toho Všeobecný súd odložil na neskôr preskúmanie súboru tvrdení, ktoré Front Polisario uviedol na podporu svojho tretieho žalobného dôvodu (porušenie základných práv), piateho žalobného dôvodu (porušenie základných hodnôt Únie a zásad, ktorými sa riadi jej vonkajšia činnosť), šiesteho žalobného dôvodu (nesplnenie cieľa udržateľného rozvoja), deviateho žalobného dôvodu (nesúlad sporného rozhodnutia s viacerými dohodami uzavretými Úniou) a desiateho žalobného dôvodu (nesúlad sporného rozhodnutia s medzinárodným právom) v rozsahu, v akom smerovali k spochybneniu vykonávania širokej miery voľnej úvahy Radou.¹¹⁴

244. Z týchto dôvodov sa domnievam, že Všeobecný súd tým, že preskúmal otázku, či spornému rozhodnutiu malo predchádzať preskúmanie všetkých okolností prípadu, nerozhodol *ultra petita*.

245. Štvrtý odvolací dôvod teda treba zamietnuť.

¹¹⁴ — Pozri body 147, 166, 172, 199 a 211 napadnutého rozsudku.

3. O piatom odvolacom dôvode založenom na viacnásobnom nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa uplatňovania Charty základných práv Európskej únie a zásady trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi

a) O prvej časti týkajúcej sa povinnosti preskúmať otázku rešpektovania základných práv

i) Argumentácia účastníkov konania

246. Komisia v prvom rade tvrdí, že výhrada založená na porušení Charty základných práv Európskej únie, ktorú Všeobecný súd uznal, nebola zrozumiteľne uvedená v bodoch 111 až 115 žaloby.

247. Rada a Komisia v druhom rade uvádzajú, že úvahy Všeobecného súdu uvedené v bodoch 227, 228, 230 a 231 napadnutého rozsudku vychádzajú z nesprávneho výkladu a uplatnenia Charty základných práv. V tejto súvislosti predovšetkým uvádzajú, že Všeobecný súd nekonštatoval, že sporné rozhodnutie alebo dohoda o liberalizácii obsahuje ustanovenie, ktoré by porušovalo základné práva, ale vytýka týmto aktom, že umožňujú, aby sa do Únie vyvážali výrobky získané za podmienok, ktoré môžu porušovať základné práva ľudu Západnej Sahary a z tohto dôvodu nepriamo podporovať nerešpektovanie niektorých práv zakotvených v Charte základných práv. Ďalej sa domnievajú, že z takých úvah vyplýva, že zákonnosť aktov Únie závisí od správania, ktoré možno pripísať tretím krajinám, s ktorými Únia uzavrie medzinárodné dohody. Napokon zastávajú názor, že uvedené úvahy v konečnom dôsledku priznávajú extrateritoriálny účinok Charte základných práv, čo je v rozpore s jej článkom 51, ktorý sa má chápať v tom zmysle, že inštitúcie Únie sú povinné rešpektovať základné práva v rámci územnej pôsobnosti práva Únie, ako je vymedzená v článku 52 ZEÚ, ako aj v článku 355 ZFEÚ, a nie – s určitými výnimkami – mimo tejto pôsobnosti.

248. V treťom a poslednom rade Rada a Komisia tvrdia, že otázka rešpektovania ľudských práv je zohľadnená na účely vonkajšej činnosti Únie v inom procesnom rámci, než je ten, ktorý vymedzil Všeobecný súd. Podľa článku 21 ZEÚ a článku 205 ZFEÚ totiž ochrana a podporovanie ľudských práv predstavujú zásadu a základný cieľ činnosti Únie na medzinárodnej scéne. Z tohto dôvodu ich musí Rada zohľadniť pri vedení vonkajších vzťahov Únie, pričom ich možno vyvážiť s inými zásadami a cieľmi na základe širokej miery voľnej úvahy priznanej tejto inštitúcii. V praxi treba situáciu týkajúcu sa ľudských práv v tretej krajine považovať za otázku politického charakteru, na základe ktorej môže Rada využiť kontrolné doložky stanovené v medzinárodných dohodách uzatvorených Úniou, a to po nadobudnutí platnosti týchto dohôd. Naproti tomu, rešpektovanie ľudských práv nie je okolnosťou, ktorá má byť predmetom takého predbežného skúmania, aké Všeobecný súd vymedzil v bodoch 228, 241 a 244 napadnutého rozsudku, ani vecnou požiadavkou, ktorá by podmieňovala uzatvorenie medzinárodnej dohody.

249. Front Polisario spochybňuje existenciu viacnásobného nesprávneho právneho posúdenia, pričom v podstate tvrdí, že opodstatnenosť dôvodov spochybnených Radou a Komisiou sa mala posúdiť vzhľadom na konkrétny právny a skutkový rámec, v ktorom Všeobecný súd rozhodol. V tejto súvislosti Všeobecný súd konštatoval, že po prvé Západná Sahara sa nachádza mimo hraníc Marockého kráľovstva, ako ich uznali OSN, Únia a jej členské štáty, po druhé Marocké kráľovstvo navyše nemalo žiaden medzinárodný mandát na správu Západnej Sahary a po tretie dohoda o liberalizácii schválená sporným rozhodnutím sa preto s pomocou Rady a Komisie uplatňovala na nesamosprávne územie.

250. Všeobecný súd následne konštatoval, že v osobitnom prípade, keď sa má medzinárodná dohoda uzatvorená Úniou vzťahovať na sporné územie, má otázka základných práv osobitný význam. Napokon z toho vyvodil záver, že Rada mala preskúmať túto otázku pred prijatím uvedeného rozhodnutia. Tento postup je v súlade s článkom 51 Charty základných práv, keďže tento článok ukladá Rade, aby rešpektovala základné práva, ak vykonáva právomoci, ktoré jej priznávajú Zmluvy, ako to urobila v prejednávacom prípade. Tiež je v súlade s článkom 205 ZFEÚ, s článkom 21 ZEÚ a s ustanoveniami dohody o pridružení, ktoré v prejednávacom prípade vyžadujú rešpektovanie ľudských práv.

251. Front Polisario navyše uvádza, že treba vychádzať z toho, že Charta základných práv sa uplatní tak z hľadiska osobnej, ako aj vecnej pôsobnosti, keďže jednak mnoho Sahrawčanov, ktorí sa narodili počas takzvaného obdobia „provincionalizácie“ Západnej Sahary počas správy Španielskeho kráľovstva, má španielsku štátnu príslušnosť a jednak existenciu porušovania ich základných práv oficiálne preukazujú mnohé dokumenty OSN, ako aj Európsky súd pre ľudské práva.

ii) Posúdenie

– O prípustnosti žalobného dôvodu založeného na porušení základných práv, ktorý Front Polisario uviedol v rámci svojej žaloby o neplatnosť

252. Nesúhlasím s názorom Komisie, že tretí žalobný dôvod založený na porušení základných práv, ktorý Front Polisario uviedol v rámci svojej žaloby o neplatnosť, je neprípustný, lebo je nezrozumiteľný.

253. Z bodov 96 až 101 a 111 až 115 žaloby Frontu Polisario jasne vyplýva, že podľa jeho názoru spôsobilo sporné rozhodnutie porušenie základných práv ľudu Západnej Sahary, a najmä článkov 6, 17, 37, 47 a 53 Charty základných práv, lebo prispieva k zachovaniu marockej prítomnosti v Západnej Sahare.

– O výhrade založenej na nesprávnom výklade a uplatnení Charty základných práv

254. Podľa článku 3 ods. 5, článku 21 ods. 1 prvého pododseku, článku 21 ods. 2 písm. b), článku 21 ods. 3 a článku 23 ZEÚ, ako aj článku 205 ZFEÚ ľudské práva a ich ochrana patria medzi zásady a základné hodnoty Únie, ktorými sa musí riadiť jej činnosť na medzinárodnej scéne.

255. Ako totiž Súdny dvor nedávno rozhodol v súvislosti s medzinárodnou dohodou schválenou rozhodnutím Rady¹¹⁵, ktorého právnym základom bol článok 37 ZEÚ v spojení s článkom 218 ods. 5 a 6 ZFEÚ, „dodržiavanie [zásad právneho štátu a ľudských práv, ako aj ľudskej dôstojnosti] sa vzťahuje na akúkoľvek činnosť Únie, vrátane oblasti SZBP, ako vyplýva z ustanovenia článku 21 ods. 1 prvého pododseku a článku 21 ods. 2 písm. b) a článku 21 ods. 3 ZEÚ v spojení s ustanovením článku 23 ZEÚ“¹¹⁶.

256. Okrem toho z ustálenej judikatúry vyplýva, že právomoci Únie musia byť vykonávané za dodržiavania medzinárodného práva.¹¹⁷ To znamená, že – pokiaľ nemá byť prakticky bezvýznamná – otázka súladu predmetnej dohody s medzinárodným právom sa musí zohľadniť pri predbežnom skúmaní všetkých relevantných okolností, ktoré musia vykonať inštitúcie pred uzatvorením medzinárodnej dohody.

257. Okrem povinnosti preskúmať všeobecnú situáciu týkajúcu sa ľudských práv v štáte, ktorý je druhou stranou medzinárodnej dohody, a presnejšie preskúmať prípadný vplyv tejto dohody na ľudské práva, ktorá vyplýva z práva Únie, medzinárodné právo ukladá aktérom medzinárodného práva, najmä štátom a medzinárodným organizáciám, povinnosť dodržiavať imperatívne normy medzinárodného práva (*ius cogens*) a záväzky *erga omnes*.

115 — Ide o rozhodnutie Rady 2014/198/SZBP z 10. marca 2014 o podpise a uzavretí Dohody medzi Európskou úniou a Tanzánijskou zjednotenou republikou o podmienkach odovzdávania osôb, ktoré sú podozrivé z pirátstva, a súvisiaceho zaisteného majetku zo strany námorných síl pod vedením Európskej únie Tanzánijskej zjednotenej republiky (Ú. v. EÚ L 108, 2014, s. 1).

116 — Rozsudky z 21. decembra 2011, Air Transport Association of America a i. (C-366/10, EU:C:2011:864, bod 101), ako aj zo 14. júna 2016, Parlament/Rada (C-263/14, EU:C:2016:435, bod 47).

117 — Pozri rozsudky z 24. novembra 1992, Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453, bod 9); zo 16. júna 1998, Racke (C-162/96, EU:C:1998:293, bod 45), ako aj z 3. septembra 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia (C-402/05 P a C-415/05 P, EU:C:2008:461, bod 291).

258. V tejto súvislosti Medzinárodný súdny dvor rozhodol, že „[záväzky *erga omnes*] sa vzhľadom na svoju povahu ,týkajú všetkých štátov‘ a ,vzhľadom na význam predmetných práv sa možno domnievať, že všetky štáty majú právny záujem na ochrane týchto práv“¹¹⁸. Na základe toho rozhodol, že „všetky štáty majú povinnosť neuzať protiprávny stav vyplývajúci z [porušenia záväzku *erga omnes* a] tiež majú povinnosť nenapomáhať ani nepodporovať zachovanie stavu vyvolaného týmto [porušením]“¹¹⁹.

259. Pred uzatvorením medzinárodných dohôd sa preto inštitúcie Únie musia ubezpečiť, či je dodržaný veľmi obmedzený zoznam imperatívnych noriem medzinárodného práva (*ius cogens*)¹²⁰ a záväzkov *erga omnes*¹²¹, ktoré zahŕňajú „vyhlásenie aktov agresie a genocídy za protiprávne, ale aj *zásady a pravidlá týkajúce sa základných práv človeka*, vrátane ochrany pred otroctvom a rasovou diskrimináciou“¹²², ako aj právo na sebaurčenie¹²³.

260. V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že Rada nepopiera, že všeobecná situácia týkajúca sa ľudských práv v štáte, ktorý je druhou stranou medzinárodnej dohody, je jednou z okolností, ktoré sa majú zohľadniť pri dojednávaní a uzatváraní tejto dohody. Front Polisario pritom v bodoch 32 a 82 svojej žaloby vytýkal Rade, že pred uzatvorením uvedenej dohody nepreskúmala vplyv dohody o liberalizácii na ľudské práva.

261. Keďže situácia týkajúca sa ľudských práv v Západnej Sahare je jednou z otázok, ktoré sú predmetom sporu medzi Frontom Polisario a Marockým kráľovstvom, a z tohto dôvodu ju generálny tajomník OSN skúma vo svojich výročných správach o Západnej Sahare,¹²⁴ nemožno tvrdiť, že nebolo opodstatnené uskutočniť posúdenie vplyvu.

262. Podľa môjho názoru Rada, Komisia ani žiadny z vedľajších účastníkov konania neposkytli presvedčivý dôvod, pre ktorý inštitúcie Únie vzhľadom na tieto požiadavky nie sú povinné preskúmať pred uzatvorením medzinárodnej dohody situáciu týkajúcu sa ľudských práv v štáte, ktorý je druhou stranou dohody, ako aj prípadný vplyv uzatvorenia predmetnej dohody na túto situáciu.

263. Poukazujem na to, že Rada a Komisia si samy nasadili latku veľmi vysoko, keďže sa rozhodli „začleniť ľudské práva do posúdení vplyvu, ak sa vykonávajú na účely legislatívnych a nelegislatívnych návrhov... a obchodných dohôd, ktoré majú významné hospodárske, sociálne a environmentálne dôsledky“¹²⁵.

118 — Poradné stanovisko z 9. júla 2004 o právnych následkoch vybudovania múra na okupovanom palestínskom území, Zbierka MSD 2004, s. 136, bod 155. Pozri v tomto zmysle tiež rozsudok z 5. februára 1970 vo veci Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgicko v. Španielsko), Zbierka MSD 1970, s. 3, bod 33.

119 — Poradné stanovisko z 9. júla 2004 o právnych následkoch vybudovania múra na okupovanom palestínskom území, Zbierka MSD 2004, s. 136, bod 159.

120 — Podľa článku 53 Viedenského dohovoru „imperatívnu normou všeobecného medzinárodného práva [*ius cogens*] je] norma prijatá a uznaná medzinárodným spoločenstvom štátov ako celkom za normu, od ktorej nie je dovolené odchyliť sa a ktorá sa môže zmeniť iba novou normou všeobecného medzinárodného práva rovnakej povahy“.

121 — Normy uznané za imperatívne normy všeobecného medzinárodného práva sa zhodujú s normami uznanými za záväzky *erga omnes*. Pozri CRAWFORD, J.: c. d., s. 595.

122 — Rozsudok Medzinárodného súdneho dvora z 5. februára 1970 vo veci Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgicko v. Španielsko), Zbierka MSD 1970, s. 3, bod 34. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

123 — Pozri rozsudok Medzinárodného súdneho dvora z 30. júna 1995, Východný Timor (Portugalsko v. Austrália), Zbierka MSD 1995, s. 90, bod 29, a rozsudok Medzinárodného súdneho dvora z 3. februára 2006 vo veci týkajúcej sa ozbrojených činností na území Konga (nová žaloba: 2002) (Konžská demokratická republika v. Rwanda), Zbierka MSD 2006, s. 6, bod 64, ako aj poradné stanovisko z 9. júla 2004 o právnych následkoch vybudovania múra na okupovanom palestínskom území, Zbierka MSD 2004, s. 136, bod 155. Pozri tiež správu študijnej skupiny Komisie OSN pre medzinárodné právo nazvanú „Fragmentácia medzinárodného práva: ťažkosti vyplývajúce z diverzifikácie a expanzie medzinárodného práva“, A/KN.4/L.702, 18. júla 2006, bod 33.

124 — Pozri napríklad správu generálneho tajomníka OSN z 19. apríla 2016 o situácii týkajúcej sa Západnej Sahary, S/2016/355, body 54 až 82.

125 — Pozri závery Rady z 25. júna 2012 o ľudských právach a demokracii, strategickom rámci Únie v oblasti ľudských práv a demokracie a akčnom pláne Únie týkajúcom sa ľudských práv a demokracie, 11855/12, príloha III bod I.1, s. 11. Pozri v tomto zmysle tiež spoločné oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade z 28. apríla 2015 [JOIN(2015) 16 final, s. 24].

264. Nie je teda vôbec prekvapujúce, že európska ombudsmanka svojím rozhodnutím z 26. februára 2016 vo veci 1409/2014/MHZ o nesplnení povinnosti Komisie vykonať posúdenie vplyvu pred uzatvorením dohody o voľnom obchode medzi Úniou a Vietnamskou socialistickou republikou¹²⁶ určila, že skutočnosť, že Komisia neuviedla platné dôvody na odôvodnenie svojho rozhodnutia neuskutočniť také preskúmanie, predstavovala nesprávny úradný postup.

265. Je pravda, že – ako poznamenávajú Rada a Komisia – články 2, 3 a 90 dohody o pridružení, ako aj spoločné vyhlásenie o článku 90 dohody pripojené k záverečnému aktu tejto dohody umožňujú Únii, aby dodržiavala svoju sústavnú povinnosť rešpektovať a podporovať rešpektovanie ľudských práv počas celej doby platnosti uvedenej dohody, v rámci ktorej ľudské práva tvoria „zásadný prvok“¹²⁷.

266. Ako však európska ombudsmanka uviedla v bode 24 svojho rozhodnutia z 26. februára 2016 vo veci 1409/2014/MHZ, jediným spôsobom, ako umožniť, aby malo posúdenie vplyvu potrebný účinok, je uskutočniť ho pred uzatvorením predmetnej medzinárodnej dohody, lebo práve v čase jej dojednávania môže Únia najviac podporiť svoje hodnoty a ciele, medzi ktoré patrí rešpektovanie a ochrana ľudských práv.

267. V rozpore s tým, čo uvádza Rada a Komisia, povinnosť uskutočniť posúdenie vplyvu dohody o liberalizácii na ľudské práva neznamená, že zákonnosť aktov Únie závisí od právnych aktov tretieho štátu, akým je Marocké kráľovstvo.

268. Ako Všeobecný súd rozhodol v bode 231 napadnutého rozsudku, „pokiaľ Únia umožní vývoz výrobkov do svojich členských štátov, ktoré pochádzaj[ú] z tejto inej krajiny a ktoré boli vyrobené alebo získané za podmienok, ktoré sú v rozpore so základnými právami obyvateľov územia, z ktorého tieto výrobky pochádzajú, hrozí riziko, že nepriamo podporí také porušenia alebo z nich bude mať prospech“.

269. Aj v prípade spochybnenia existencie a uplatniteľnosti takej zásady v práve Únie je jasné, že medzinárodné právo ukladá Únii a jej členským štátom jednoznačnú povinnosť neuznať protiprávny stav vyplývajúci z porušenia zásad a pravidiel týkajúcich sa základných práv a nenapomáhať ani nepodporovať zachovanie stavu vyvolaného týmto porušením. Na tento účel musia inštitúcie Únie a jej členské štáty preskúmať prípadný vplyv predmetnej medzinárodnej dohody na ľudské práva.

270. Pokiaľ ide o tvrdenie Rady a Komisie, že Všeobecný súd vzhľadom na to, že v bode 228 napadnutého rozsudku sa oprel o články 1 až 3, 5, 15, 16, 17, 31 a 32 Charty základných práv, priznal jej ustanoveniam extrateritoriálny účinok, ktorý odporuje článku 51 tejto Charty, treba hneď na úvod poznamenať, že – ako uznáva Belgické kráľovstvo a Komisia – základné práva môžu za určitých podmienok vyvolávať extrateritoriálne účinky. Určite to platí v prípade, keď ide o činnosť, ktorá sa spravuje právom Únie a ktorá sa vykonáva pod skutočnou kontrolou Únie a/alebo jej členských štátov, ale mimo ich územia.¹²⁸

126 — Toto rozhodnutie je dostupné len v anglickom jazyku na internetovej stránke európskej ombudsmanky (<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/en/64308/html.bookmark>).

127 — Komisia v bode 70 svojho vyjadrenia k odvolaniu tvrdí, že Všeobecný súd nevysvetlil, v akom zmysle by ľudské práva boli lepšie chránené v štáte, ktorý je druhou stranou dohody, ak by Únia odmietla uzatvoriť dohodu. Všeobecný súd však nevytýkal Rade, že neodmietla uzatvoriť dohodu o liberalizácii s Marockým kráľovstvom, ale jednoducho to, že nezohľadnila všeobecnú situáciu týkajúcu sa ľudských práv v tejto krajine a prípadný vplyv tejto dohody na ľudské práva (v Únii a v Maroku). V úvahách Všeobecného súdu sa nenachádza nič, čo by vylučovalo možnosť Rady rozhodnúť po vykonaní tejto analýzy, že uzatvorí predmetnú dohodu.

128 — Pozri analogicky rozsudok ESĽP z 23. marca 1995, Loizidou v. Turecko (predbežné námietky) (CE:ECHR:1995:0323JUD001531889), ktorý sa týkal úkonov štátu vykonaných v rámci územnej pôsobnosti Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „EDĽP“), ale mimo jeho vlastného územia; rozsudok ESĽP zo 7. júla 2011, Al-Skeini a i. v. Spojené kráľovstvo (CE:ECHR:2011:0707JUD005572107), ako aj rozsudok ESĽP zo 7. júla 2011, Al-Jedda v. Spojené kráľovstvo (CE:ECHR:2011:0707JUD002702108), ktoré sa týkali úkonov štátu vykonaných mimo územnej pôsobnosti EDĽP. Tiež je možné, že extrateritoriálny účinok, ktorý je v rozpore s EDĽP, vyplynie z úkonu štátu vykonaného na jeho vlastnom území [pozri rozsudok ESĽP zo 7. júla 1989, Soering v. Spojené kráľovstvo (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888)].

271. Keďže však v prejednávacom prípade Únia ani jej členské štáty nevykonávajú kontrolu nad Západnou Saharou a Západná Sahara nie je súčasťou území, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, neprichádza do úvahy, aby sa na ňu uplatnila Charta základných práv, aj keď viacerí Sahrawčania majú španielsku štátnu príslušnosť, ako to tvrdí Front Polisario.

272. Hoci teda Všeobecný súd v bode 228 napadnutého rozsudku správne rozhodol, že „Rada [musí] starostlivo a nestranne preskúmať všetky relevantné skutočnosti, aby sa uistila, že činnosti spojené s výrobou výrobkov určených na vývoz... neznamenia porušovanie... základných práv [obyvateľov Západnej Sahary]“, nemohol sa opierať o ustanovenia Charty základných práv. Bod 228 napadnutého rozsudku teda vychádza z nesprávneho právneho posúdenia.

273. Ak však odôvodnenie rozsudku Všeobecného súdu vykazuje porušenie práva Únie, ale jeho výroková časť sa napriek tomu zdá byť dôvodná z iných právnych dôvodov, také porušenie nemôže mať za následok zrušenie tohto rozsudku a je potrebné nahradiť odôvodnenie.¹²⁹

274. Tak je to v prejednávacom prípade, keďže skutočnosť, že Všeobecný súd sa odvolal na Chartu základných práv, nemá vplyv na povinnosť inštitúcií Únie preskúmať pred prijatím sporného rozhodnutia situáciu týkajúcu sa ľudských práv v Západnej Sahare, ako aj prípadný vplyv uzatvorenia predmetnej dohody na túto situáciu, ktorá vyplýva z práva Únie a z medzinárodného práva.¹³⁰

275. V tejto súvislosti pripomínam, že úvahy týkajúce sa voľnej úvahy inštitúcií Únií a skutočností, ktoré musia tieto inštitúcie zohľadniť, na základe ktorých Všeobecný súd čiastočne zrušil sporné rozhodnutie, vychádzali z kombinácie viacerých žalobných dôvodov Frontu Polisario, vrátane žalobných dôvodov založených na nedostatočnom odôvodnení, porušení základných práv, porušení hodnôt, na ktorých je založená vonkajšia činnosť Únie (články 21 ZEÚ a 205 ZFEÚ), a porušení medzinárodného práva.

276. Za týchto okolností sa mal Všeobecný súd odvolať na zásady a pravidlá týkajúce sa základných práv človeka,¹³¹ ktoré podľa judikatúry Medzinárodného súdneho dvora predstavujú medzinárodnoprávne záväzky *erga omnes*, ktorých ochranu musia štáty zabezpečiť, pričom nesmú napomáhať alebo podporovať zachovanie situácií vyvolaných ich porušením.¹³²

277. Je pravda, že Súdny dvor v bode 107 rozsudku *Air Transport Association of America a i.* (C-366/10, EU:C:2011:864) rozhodol, že „osoba podliehajúca súdnej právomoci sa môže odvolávať na zásady medzinárodného obyčajového práva... na účely toho, aby Súdny dvor preskúmal platnosť určitého aktu Únie, a to po prvé pokiaľ tieto zásady môžu spochybniť právomoc Únie prijať uvedený akt... a po druhé pokiaľ sa daný akt môže dotknúť práv, ktoré osoba podliehajúca súdnej právomoci vyvodzuje z práva Únie, alebo pokiaľ mu môže ukladať povinnosti podľa tohto práva“.

278. Nejde tu však o zákonnosť sporného rozhodnutia vzhľadom na zásady medzinárodného práva, ale o jeho zákonnosť z hľadiska toho, že pred jeho prijatím neboli zohľadnené všetky relevantné okolnosti, vrátane jeho zlučiteľnosti s medzinárodnými pravidlami týkajúcimi sa ľudských práv. Podmienky stanovené v bodoch 107 až 110 rozsudku *Air Transport Association of America a i.* (C-366/10, EU:C:2011:864) týkajúce sa možnosti odvolávať sa na pravidlá obyčajového medzinárodného práva sa preto neuplatnia.¹³³

129 — Pozri rozsudok z 9. septembra 2008, *FIAMM a i./Rada a Komisia* (C-120/06 P a C-121/06 P, EU:C:2008:476, bod 187 a citovaný judikatúru).

130 — Pozri body 254 až 258 týchto návrhov.

131 — V tejto súvislosti mohol odkázať na práva uznané a chránené Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach, podpísaným v New Yorku (Spojené štáty americké) 16. decembra 1966, ktorého zmluvnými stranami je v súčasnosti 168 z 193 členských štátov OSN, vrátane všetkých členských štátov Únie a Marockého kráľovstva.

132 — Pozri body 257 a 258 týchto návrhov. Pozri v tomto zmysle tiež CRAWFORD, J.: c. d., s. 589 až 600 a 642 až 644.

133 — Pozri bod 234 týchto návrhov.

279. Prvú časť piateho odvolacieho dôvodu teda treba zamietnuť.

b) O druhej časti týkajúcej sa povinnosti preskúmať otázku súladu dohody o liberalizácii s článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov a so zásadou trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi

i) Argumentácia účastníkov konania

280. Rada a Komisia tvrdia, že Všeobecný súd tým, že Rade v bodoch 228, 231, 241 a 244 napadnutého rozsudku vytkol, že pred prijatím sporného rozhodnutia nepreskúmala podmienky využívania prírodných zdrojov Západnej Sahary, v konečnom dôsledku vyžaduje, aby Rada overila, či si tretie krajiny, s ktorými zamýšľa uzavrieť medzinárodné dohody, ktoré sa môžu vzťahovať na nesamosprávne územia, v prejednávanom prípade Marocké kráľovstvo, plnia záväzky vyplývajúce z článku 73 Charty Organizácie Spojených národov. Tieto úvahy pritom vychádzajú z trojakého nesprávneho právneho posúdenia.

281. V prvom rade článok 73 Charty Organizácie Spojených národov sám osebe ukladá záväzky len členom Organizácie Spojených národov, ktorí majú alebo preberajú zodpovednosť za správu nesamosprávnych území. V prípade Únie to však neplatí. Okrem toho možnosť, že Marocké kráľovstvo si neplní záväzky vyplývajúce z tohto ustanovenia ako mocnosť, ktorá *de facto* spravuje Západnú Saharu, nemôže zmeniť pôsobnosť tohto článku a uložiť inštitúciám Únie overovaciu povinnosť, keď zamýšľajú uzavrieť dohodu s touto krajinou. Naopak, tieto citlivé politické otázky patria do výlučnej právomoci Bezpečnostnej rady OSN.

282. V druhom rade článok 73 Charty Organizácie Spojených národov nespĺňa podmienky, ktoré umožňujú jednotlivcovi odvolávať sa naň v súdnom konaní s cieľom spochybniť zákonnosť aktu Únie.

283. V treťom a poslednom rade Všeobecný súd podal nesprávny výklad obvyčajového medzinárodného práva, lebo necitoval nijaký právny základ, ktorý by ukladal inštitúciám Únie povinnosť overiť, či druhá strana dohody rešpektuje zásadu trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi a prvoradý význam záujmov obyvateľov nesamosprávnych území. Rovnako necitoval nijaký právny základ, ktorý by umožňoval konštatovať, že v prípade, ak sa neuskutoční také overenie, dohoda uzatvorená Úniou môže nepriamo podporovať porušovanie týchto zásad.

284. Všeobecný súd v každom prípade prekročil hranice svojho súdneho preskúmania, lebo vzhľadom na nepresný charakter týchto zásad mal namiesto toho, aby uložil Rade novú procesnú povinnosť, dospieť k záveru, že nijaké zjavne nesprávne posúdenie neodôvodňovalo zrušenie sporného rozhodnutia.

285. Front Polisario v tejto súvislosti tvrdí, že je irelevantné vytýkať Všeobecnému súdu, že preskúmal súlad napadnutého rozhodnutia s článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov, lebo odkaz na toto ustanovenie sa nachádza len v úvahách, ktorých cieľom je určiť, či Rada mala povinnosť preskúmať pred prijatím sporného rozhodnutia podmienky využívania prírodných zdrojov Západnej Sahary.

286. Okrem toho tieto úvahy sú z právneho hľadiska správne, lebo zásada obvyčajového medzinárodného práva týkajúca sa trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi je spojená s právom na sebaurčenie, ktoré ako také predstavuje normu *ius cogens* s účinkami *erga omnes*. Každý členský štát sa teda musí ubezpečiť, či je táto zásada dodržaná.

ii) Posúdenie

287. Hneď na úvod treba poznamenať, že otázka, ktorá tvorí podstatu druhej časti piateho odvolacieho dôvodu, nespočíva v tom, či je sporné rozhodnutie v súlade s článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov, právom na sebaurčenie a zásadou trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi, ale jednoducho v tom, či Rada mala vziať do úvahy tieto otázky pred prijatím sporného rozhodnutia.

288. V tomto zmysle treba zamietnuť tvrdenia Rady a Komisie založené na tom, že tieto normy medzinárodného práva verejného nespĺňajú podmienky, ktoré umožňujú jednotlivcovi odvolávať sa na ne v súdnom konaní s cieľom spochybniť zákonnosť aktu Únie, ako ich Súdny dvor stanovil vo svojej judikatúre.¹³⁴

289. Je teda potrebné preskúmať, či Všeobecný súd v bode 241 napadnutého rozsudku správne rozhodol, že v rámci preskúmania všetkých relevantných okolností sa „Rada... mala sama ubezpečiť, že nič nenasvedčuje tomu, že by sa využívanie prírodných zdrojov územia Západnej Sahary pod marockou kontrolou mohlo uskutočňovať na úkor jej obyvateľov a porušovať ich základné práva“.

290. Z ustálenej judikatúry vyplýva, že právomoci Únie musia byť vykonávané za dodržiavania medzinárodného práva.¹³⁵ Táto požiadavka platí pre každú vonkajšiu činnosť Únie, vrátane dojednávania a uzatvárania medzinárodných dohôd.¹³⁶

291. Základné zásady vzťahujúce sa na nesamosprávne územia sú stanovené v článku 73 Charty Organizácie Spojených národov, podľa ktorého „členovia [OSN], ktorí majú alebo preberajú zodpovednosť za správu [týchto území], uznávajú zásadu, že záujmy obyvateľov týchto území sú na prvom mieste a prijímajú za svoju svätú povinnosť záväzok, že budú... čo najviac podporovať ich blahobyť“.

292. Okrem svojej povinnosti pomáhať ľudu na týchto územiach vykonať jeho právo na sebaurčenie, ktorá vyplýva z rezolúcie 1514 č. (XV), musia spravujúce mocnosti tiež rešpektovať zásadu trvalej zvrchovanosti týchto národov nad prírodnými zdrojmi ich území,¹³⁷ ktorú Medzinárodný súdny dvor uznal za zásadu obyčajového medzinárodného práva.¹³⁸

293. V prípade nesamosprávnych území zásada trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi v podstate znamená, že spravujúca mocnosť nemôže – bez toho, aby porušila záväzky, ktoré jej vyplývajú z Charty Organizácie Spojených národov – brániť národom na nesamosprávnych územiach v uplatnení ich legitímnych práv k prírodným zdrojom na týchto územiach ani podriaďiť práva

134 — Pokiaľ ide o medzinárodné zmluvy, pozri rozsudky z 21. decembra 2011, Air Transport Association of America a i. (C-366/10, EU:C:2011:864, body 51 až 55), ako aj zo 16. júla 2015, Komisia/Rusal Armenal (C-21/14 P, EU:C:2015:494, bod 37). Pokiaľ ide o obyčajové medzinárodné právo, pozri rozsudok z 21. decembra 2011, Air Transport Association of America a i. (C-366/10, EU:C:2011:864, body 107 a 110).

135 — Pozri rozsudky z 24. novembra 1992, Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, EU:C:1992:453, bod 9); zo 16. júna 1998, Racke (C-162/96, EU:C:1998:293, bod 45), ako aj z 3. septembra 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia (C-402/05 P a C-415/05 P, EU:C:2008:461, bod 291).

136 — Pozri rozsudok z 3. decembra 1996, Portugalsko/Rada (C-268/94, EU:C:1996:461, body 23 a 24).

137 — Podľa Medzinárodného súdneho dvora „zásada trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi bola sformulovaná v rezolúcii Valného zhromaždenia č. 1803 (XVII) zo 14. decembra 1962, neskôr bola rozvinutá vo vyhlásení o zavedení nového medzinárodného hospodárskeho poriadku [rezolúcia Valného zhromaždenia č. 3201 (S.VI) z 1. mája 1974], ako aj v Charte hospodárskych práv a povinností štátov [rezolúcia Valného zhromaždenia č. 3281 (XXIX) z 12. decembra 1974]“ [pozri rozsudok z 19. decembra 2005 vo veci týkajúcej sa ozbrojených činností na území Konga (Konžská demokratická republika v. Uganda), Zbierka MSD 2005, s. 168, bod 244].

138 — Pozri rozsudok z 19. decembra 2005 vo veci týkajúcej sa ozbrojených činností na území Konga (Konžská demokratická republika v. Uganda), Zbierka MSD 2005, s. 168, bod 244.

a záujmy týchto národov cudzím ekonomickým a finančným záujmom.¹³⁹ Naproti tomu, zahraničné ekonomické investície uskutočnené v spolupráci s národmi na nesamosprávnych územiach a v súlade s ich želaniami s cieľom náležite prispieť k socio-ekonomickému rozvoju týchto území sú v súlade s uvedenou zásadou.¹⁴⁰

294. Pokiaľ ide o článok 73 Charty Organizácie Spojených národov a zásadu trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi, tento článok a táto zásada nikdy nepatrili k imperatívnym normám medzinárodného práva (*ius cogens*) alebo záväzkom *erga omnes*.¹⁴¹ Možnosť porušenia článku 73 Charty Organizácie Spojených národov a zásady trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi teda nemôže zakladať zodpovednosť Únie, keďže povinnosť neuznať stav vyvolaný závažným porušením záväzku *erga omnes* za legálny, ako aj nenapomáhať ani nepodporovať zachovanie tohto stavu¹⁴² sa neuplatní.

295. Nevyhnutným dôsledkom skutočnosti, že článok 73 uvedenej charty a zásada trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi nie sú záväzkami *erga omnes*, je, že ich môžu porušiť len tí, ktorí sú týmito ustanoveniami viazaní, čo v prípade Únie a jej inštitúcií neplatí. V tejto súvislosti uvádzam, že aj za predpokladu, že by sa dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii vzťahovali na Západnú Saharu, tieto dohody zavádzajú len priaznivý colný režim v súvislosti s vývozom výrobkov s pôvodom v Západnej Sahare do Únie. V tomto zmysle sa uvedené dohody netýkajú využívania prírodných zdrojov bez ohľadu na to, či sa tieto zdroje nachádzajú v Maroku, alebo v Západnej Sahare.

296. Je pravda, že možnosť uplatnenia tohto režimu na výrobky s pôvodom na uvedenom území môže podporovať využívanie prírodných zdrojov Západnej Sahary. Toto využívanie však ako také nie je v rozpore s medzinárodným právom, ale závisí od toho, či rešpektuje prvoradý význam záujmov jej obyvateľov zakotvený v článku 73 Charty Organizácie Spojených národov a zásadu trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi. Jedine Marocké kráľovstvo pritom v skutočnosti môže zabezpečiť, aby toto využívanie bolo v súlade s medzinárodným právom.

297. Keďže nemôže vzniknúť zodpovednosť Únie, aj keby sa preukázalo, že využívanie prírodných zdrojov Západnej Sahary je v rozpore s článkom 73 Charty Organizácie Spojených národov a so zásadou trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi, Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že v bodoch 229 až 246 napadnutého rozsudku rozhodol, že vplyv dohody o liberalizácii na túto zásadu je relevantnou okolnosťou, ktorú Rada mala vziať do úvahy pred uzatvorením tejto dohody, a že táto otázka sa netýkala len Marockého kráľovstva. Tieto body teda treba zrušiť.

298. Toto nesprávne posúdenie však nemôže mať dôsledky pre zvyšok napadnutého rozsudku, keďže – ako som vysvetlil v bodoch 254 až 279 týchto návrhov – Všeobecný súd správne rozhodol, že Rada si nesplnila povinnosť preskúmať pred prijatím sporného rozhodnutia situáciu týkajúcu sa ľudských práv v Západnej Sahare, ako aj prípadný vplyv uzatvorenia predmetnej dohody na túto situáciu.

299. Druhú časť piateho odvolacieho dôvodu teda treba zamietnuť ako neúčinnú.

139 — Pozri napríklad rezolúcie Valného zhromaždenia OSN č. 48/46 z 10. decembra 1992, 49/40 z 9. decembra 1994 a 50/33 zo 6. decembra 1995.

140 — Pozri napríklad rezolúcie Valného zhromaždenia OSN č. 50/33 zo 6. decembra 2005, 52/72 z 10. decembra 1997, 53/61 z 3. decembra 1998, 54/84 z 5. decembra 1999, 55/138 z 8. decembra 2000 a 56/66 z 10. decembra 2001.

141 — Pozri body 257 až 259 týchto návrhov.

142 — Pozri judikatúru Medzinárodného súdneho dvora citovanú v bode 258 týchto návrhov.

4. O šiestom odvolacom dôvode založenom na nesprávnom právnom posúdení týkajúcom sa rozsahu zrušenia sporného rozhodnutia

a) Argumentácia účastníkov konania

300. Rada a Komisia tvrdia, že Všeobecný súd sa tým, že v bode 247 napadnutého rozsudku zrušil sporné rozhodnutie v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že dohoda o liberalizácii sa vzťahuje na Západnú Saharu, dopustil dvojakého nesprávneho právneho posúdenia. Keďže sa v tejto dohode nenachádza nijaká výslovná zmienka o Západnej Sahare, od uvedeného rozhodnutia nemožno oddeliť nijakú príslušnú časť. Okrem toho napadnutým rozsudkom sa v konečnom dôsledku jednostranne mení územná pôsobnosť dohody o liberalizácii a v dôsledku toho aj účel a podstata sporného rozhodnutia. Marocké kráľovstvo by totiž nikdy nesúhlasilo s touto dohodou, ak by do nej inštitúcie Únie začlenili doložku, ktorá by výslovne vylučovala jej uplatňovanie na Západnú Saharu.

301. Front Polisario namieta, že časť zrušenú Všeobecným súdom možno oddeliť od zvyšku sporného rozhodnutia a táto časť nemení účel ani podstatu tohto rozhodnutia, keďže Západná Sahara je nesamosprávnym územím, ktoré má medzinárodne uznané hranice, a je tak z hľadiska medzinárodného práva, ako aj z hľadiska práva Únie odlišná od Marockého kráľovstva. Tiež uvádza, že túto oddeliteľnosť potvrdzujú opakované tvrdenia Rady a Komisie, podľa ktorých dohoda o liberalizácii zostáva v platnosti a naďalej vyvoláva účinky vo vzťahu k Marockému kráľovstvu aj napriek tomu, že Všeobecný súd zrušil sporné rozhodnutie.

b) Posúdenie

302. Tento odvolací dôvod tiež preskúmam v rámci subsidiárnej argumentácie, ktorú uvádzam pre prípad, že Súdny dvor rozhodne, že dohoda o liberalizácii sa vzťahovala na územie Západnej Sahary, a tiež dospeje k záveru, že Rada pred prijatím sporného rozhodnutia porušila svoju povinnosť preskúmať všetky alebo niektoré relevantné okolnosti. Domnievam sa však, že v tomto prípade by čiastočné zrušenie sporného rozhodnutia bolo správne.

303. Je potrebné pripomenúť, že rozhodnutie Všeobecného súdu čiastočne zrušiť sporné rozhodnutie je spôsobené nejednoznačnosťou stanoviska Rady a Komisie, podľa ktorých sa dohoda o liberalizácii nevzťahuje na Západnú Saharu, ale sa na ňu *de facto* uplatňuje, pričom práve na základe tejto nejednoznačnosti Všeobecný súd uznal priamu a osobnú dotknutosť Frontu Polisario.

304. Všeobecný súd totiž po tom, čo konštatoval, že pri postupe¹⁴³ prijímania sporného rozhodnutia došlo k nesprávne právnemu posúdeniu, ktoré má vplyv na toto rozhodnutie len v rozsahu, v akom sa dohoda o liberalizácii vzťahuje na Západnú Saharu, zrušil sporné rozhodnutie „v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že [dohoda o liberalizácii] sa vzťahuje na Západnú Saharu“.

305. Podľa ustálenej judikatúry „[čiastočné] zrušenie je možné len vtedy, ak časti, ktorých zrušenie sa navrhuje, sú oddeliteľné od ostatných častí aktu.... Súdny dvor opakovane rozhodol, že táto požiadavka oddeliteľnosti nie je splnená, ak by čiastočné zrušenie aktu spôsobilo zmenu jeho podstaty.... Pokiaľ ide o preskúmanie oddeliteľnosti sporných ustanovení, toto vyžaduje preskúmanie rozsahu pôsobnosti týchto ustanovení, aby bolo možné posúdiť, či ich zrušenie zmení duch a podstatu napadnutého rozhodnutia...“¹⁴⁴.

143 — V tom zmysle, že Všeobecný súd nerozhodol, že sporné rozhodnutie je v rozpore so základnými právami a medzinárodným právom, ale že Rada mala procesnú povinnosť preskúmať pred prijatím sporného rozhodnutia zlučiteľnosť tohto rozhodnutia so základnými právami a medzinárodným právom.

144 — Rozsudok Komisia/Rada (C-425/13, EU:C:2015:483, bod 94 a citovaná judikatúra).

306. V prejednávacom prípade v rozpore s tým, čo tvrdí Rada, Všeobecný súd tým, že zrušil sporné rozhodnutie v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že dohoda o liberalizácii sa vzťahuje na Západnú Saharu, nespochybnil právomoc Rady uzatvoriť s Marockým kráľovstvom dohodu uplatniteľnú na Západnú Saharu, ale skutočnosť, že Rada schválila jej uzatvorenie bez toho, aby najprv preskúmala všetky relevantné okolnosti daného prípadu.

307. Všeobecný súd čiastočným zrušením nezmenil ani účel a podstatu sporného rozhodnutia, keďže čiastočné zrušenie je spojené s otázkami, ktoré sa týkajú výlučne územnej pôsobnosti dohody o liberalizácii, a nie jej obsahu.

308. Šiesty odvolací dôvod teda treba zamietnuť.

VII – O trovách

309. Podľa článku 137 a článku 184 ods. 2 jeho rokovacieho poriadku, ak Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou o veci, rozhodne aj o trovách konania.

310. Podľa článku 138 ods. 1 uvedeného rokovacieho poriadku uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe jeho článku 184 ods. 1 Súdny dvor uloží účastníkovi konania, ktorý vo veci nemal úspech, povinnosť nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté.

A – V prvom rade a subsidiárne

311. Keďže Front Polisario by podľa môjho názoru nemal mať úspech v konaní o odvolaní z dôvodov, ktoré som uviedol v prvom rade v bodoch 54 až 114 týchto návrhov a subsidiárne v bodoch 185 až 194 a 211 týchto návrhov, je potrebné rozhodnúť, že znáša svoje trovy konania a je povinný nahradiť všetky trovy konania, ktoré vznikli Rade a Komisii tak v konaní na prvom stupni, ako aj v konaní o odvolaní.

312. V tomto prípade v súlade s článkom 140 ods. 1 uvedeného rokovacieho poriadku uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe článku 184 ods. 1 toho istého rokovacieho poriadku členské štáty, ktoré vstúpili do konania ako vedľajší účastníci, znášajú vlastné trovy konania.

313. Treba teda rozhodnúť, že Belgické kráľovstvo, Spolková republika Nemecko, Španielske kráľovstvo, Francúzska republika a Portugalská republika znášajú vlastné trovy konania.

314. Podľa článku 140 ods. 3 uvedeného rokovacieho poriadku uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe jeho článku 184 ods. 1 Súdny dvor môže rozhodnúť, že vlastné trovy konania znášajú aj iní vedľajší účastníci konania než členské štáty, inštitúcie Únie, zmluvné štáty Dohody o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992 (Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3) a zmluvné štáty EZVO.

315. Keďže Comader nepodala návrh v tomto zmysle, treba rozhodnúť, že znáša vlastné trovy konania.

B – Ešte subsidiárnejšie

316. V prípade, ak by sa Súdny dvor nestotožnil s mojím názorom, že dohoda o pridružení a dohoda o liberalizácii sa nevzťahujú na Západnú Saharu, a rozhodol by, že Front Polisario bol priamo a osobne dotknutý sporným rozhodnutím, by bolo potrebné zamietnuť odvolanie z dôvodov, ktoré som uviedol v bodoch 116 až 308 týchto návrhov.

317. V súlade s článkom 138 ods. 1 a 2 a článkom 184 ods. 1 rokovacieho poriadku by Rada a Komisia, ktoré by vo veci nemali úspech, museli znášať vlastné trovy konania a nahradiť trovy konania vynaložené Frontom Polisario tak v konaní na prvom stupni, ako aj v konaní o odvolaní.

318. Moje pripomienky týkajúce sa trov vedľajších účastníkov konania o odvolaní uvedené v bodoch 312 až 315 týchto návrhov platia aj v tomto prípade.

VIII – Návrh

319. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor:

- V prvom rade a subsidiárne
- zrušil rozsudok Všeobecného súdu Európskej únie z 10. decembra 2015, Front Polisario/Rada (T-512/12, EU:T:2015:953), ktorým tento súd zrušil rozhodnutie Rady 2012/497/EÚ z 8. marca 2012 o uzavretí dohody vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o recipročných liberalizačných opatreniach pre poľnohospodárske výrobky, spracované poľnohospodárske výrobky, ryby a výrobky rybného hospodárstva a o nahradení protokolov č. 1, 2 a 3 a ich príloh a o zmenách a doplneniach Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej v rozsahu, v akom je v ňom schválené, že táto dohoda sa vzťahuje na Západnú Saharu,
- zamietol žalobu o neplatnosť, ktorú podal Ľudový front za oslobodenie Saguia-el-Hamra a Rio de Oro (Front Polisario), ako neprípustnú,
- rozhodol, že Ľudový front za oslobodenie Saguia-el-Hamra a Rio de Oro (Front Polisario) je povinný nahradiť trovy konania, ktoré vznikli Rade Európskej únie a Európskej komisii tak v konaní na prvom stupni, ako aj v konaní o odvolaní, a
- rozhodol, že Belgické kráľovstvo, Spolková republika Nemecko, Španielske kráľovstvo, Francúzska republika a Portugalská republika, ako aj Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader) znášajú vlastné trovy konania.
- Ešte subsidiárnejšie
- zamietol odvolanie ako nedôvodné,
- rozhodol, že Rada Európskej únie a Európska komisia znášajú vlastné trovy konania a sú povinné nahradiť trovy konania, ktoré vznikli Ľudovému frontu za oslobodenie Saguia-el-Hamra a Rio de Oro (Front Polisario) tak v konaní na prvom stupni, ako aj v konaní o odvolaní, a
- rozhodol, že Belgické kráľovstvo, Spolková republika Nemecko, Španielske kráľovstvo, Francúzska republika a Portugalská republika, ako aj Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader) znášajú vlastné trovy konania.